

Mervó Sándor

Interjú készítette: Buchmüller Péter
Szentendre, 2010. június–augusztus

Család

1882 óta biztosan Szentendrén élt a család, mert akkor alapítottak itt egy szikvíz üzemet. Nagypám 1882-ben született, de ő meghalt 1914-ben 32 évesen, és tőle a nagyanyám örökölte, ő vitte a szóda szikvíz üzemet egészen az államosításáig. Akkor aztán minden szétkutyálódott. Elvitték az üvegeket, elvittek mindent aztán nem maradt semmi.

A dédnagypám Mervó Márton volt. Volt egy testvére, Mervó János; annak nem voltak gyerekei, és amikor meghalt – ezt telekkönyvi papírokból tudom –, akkor a dédnagypám gyerekeire íratta a vagyonát, a telkeket, mindent. Azt, hogy a dédnagypám mikor született, már nem tudom, de náluk öt gyerek volt, és pedig János (ez volt a nagypám), Teréz, Margit, Mária és Jozefa. Máriára még emlékszem, mert a nagyanyámhoz szokott eljárni a '30-as, '40-es években, de utána eltűnt, nem tudok róla semmit. Azt hiszem, német eredetű a család, mert a temetőben nekünk családi sírhelyünk volt, és ott volt egy Johann Mervo nevű. Gondolom, ez lehetett a János, akitől örökölték a gyerekek, de ez nem biztos, csak találgatás. Talán a nagypám volt ez a Johann Mervo, aki a sírkő szerint 1914-ben halt meg.

Nagypámnak, Jánosnak és a feleségének volt két gyereke: egyikük Mervó József, az volt az édesapám; 1903-ban született és 1935-ben, 31 éves korában meghalt. Volt egy lánytestvére, Mervó Margit, aki 1907-ben született és 1949-ben halt meg 42 évesen, tehát mindketten eléggé korán haltak meg. Mervó Margit férje, Stiegler Nándor 1904 és 1952 között élt.

Édesanyám, Mervó Józsefné Schulcz lány volt. 1904-ben született és 1980-ban halt meg, 76 éves korában. A Schulcz családról azt tudom, hogy Schulcz Károly volt a nagyapám, a feleségét Margitnak hívták. Volt négy gyerekük, egy fiú és három lány; az egyik lány volt az édesanyám. A többiek is itt éltek Szentendrén, de nem nagyon találkoztunk. Valahogy úgy vettem észre, hogy nagyanyámék nem tartották a rokonokkal a kapcsolatot és mi, gyerekek sem nagyon járkáltunk oda. Ez be is bizonyosodott, mert mikor meghaltak, az örökséget elosztották egymás között mind, és a gyerekekre nem maradt semmi.

Édesanyám fiútestvére az anyjánál élt, az egyik lánytestvérnek pedig egy német hajós volt a férje, aki a török konzulnak dolgozott; amikor nyáron elmentek, velük ment Törökországba. A harmadik lány férje a dohánygyárban dolgozott valamit, annak köszönhetem, hogy ipari tanuló koromban rászoktam a cigarettára, mert hordta haza a cigarettát, bár abban az időben főleg pipáztak. A '40-es évek közepe felé szoktam rá, mert amikor a háború jött, akkor nem jártunk ki egy jó ideig; és akkor mindig adott cigarettát, és én otthon füstöltem. Aztán a '60-as években abba hagytam és azóta nem dohányzom.

Nekem nagyon jó sorom volt, mert amikor édesapám meghalt 32 éves korában, akkor én olyan tízéves kölyök voltam, és a Mervó nagyanyám vett magához: ő nevelt, iskoláztatott egészen addig, amíg meg nem nősültem. Anyám már fiatal korában bejárt dolgozni a Klingerbe, szövőnő volt, édesapám pedig gazdálkodott. Amikor édesapám tüdővésszel elment, akkor megkapta az édesanyám is a betegséget és bekerült a kórházba; Karcagon volt valamilyen intézetben sokáig. Mikor meghalt az édesapám, és már az anyám is beteg volt, akkor a nagyanyám magához vett, anyámmal meg a húgom maradt.

Két háza volt a nagyanyámnak egymás alatt: a felsőben voltunk mi, ott volt a szódaüzem, és az alsóban lakott anyám a húgommal. Nem nagyon jöttek ők ki egymással; hogy miért, miért nem, azt nem tudom megmondani, de mintha nem tetszett volna nagyanyámnak a házasság, amit apám kötött, és emiatt aztán nem

is nagyon jártunk át anyámékhoz. Itt megvolt mindenem, amit akartam, mert nagyanyám úgy kezelt, mintha a fia lettem volna. Hát szerencsétlen, az elvesztette a gyerekeit sorban-sorban.

Nem nagyon járt össze a család, bár néha anyám elment egyik-másik testvéréhez. Abban az időben nem is nagyon beszéltek a családról. Egész héten dolgoztunk, aztán vasárnap délután, ebéd után leültek a felnőttek a gyerekekkel játszani: kártyáztunk filléres alapon. A fillér akkor nagy szó volt, két fillérért kaptam akkor egy Stollwercket meg egy ólomkatonát grátiszként – abból egész hadseregem volt, mentem a másik sráchoz, vittem a hadsereget és eljátszottunk.

Én 1924-ben születtem, a húgom, Mervó Margit 1927-ben született, ő is él még. Van egy fiam, Mervó József, aki 1947-ben született. Fönn Szentlászlón lakik, az első felesége jár ide hozzánk, de a fiam is jár: jön, benéz, aztán el szoktunk menni horgászni. Egy gyereke született 1973-ban, Mervó Mónika, és neki van egy kislánya, Nemes Viktória. Ennyi, amit mondani tudok a családról.

Amikor jött a karácsony, húsvét akkor az egész család egy ebéden volt, sőt volt egy házaspár Pestről, akik minden vasárnap – hogy honnan kerültek azok oda, azt nem tudom, de úgy tartották számon őket, mint családot. Ez a Szentkúti házaspár volt. Nem tudom, hogy a férfi a háborúban vesztette el a lábát vagy hogy, de csak fél lába volt neki és műlábbal járt. A MÁV-nál dolgozott valami irodai munkán, a felesége pedig egy Zwillingert nevező zsidó ékszerésznél dolgozott, mert ékszerműves volt. A háború után nem tartottuk a kapcsolatot, mert a háború alatt a feleség meghalt, 1943 körül. Az öreg maradt csak egyedül, elvett egy másik nőt, és utána már nem nagyon jártak hozzánk. Mikor még jártak, mindig ott ebédeltek és délután mentek haza. De az ünnepnap, az mindig úgy volt, hogy az egész család összeült és ott ebédeltek. Ha valamelyik hiányzott, akkor az később ebédelt egyedül, mert volt olyan eset, hogy el kellett valahová szódát vinni, vagy valami volt. De mást, születésnapot, névnapot nem nagyon ünnepeltek meg. Hát a gyerekek kaptak valami kis dolgot, de a felnőttek

születésnapját, névnapját nem nagyon tartották. A gyerekek kaptak egy tábla csokoládét vagy valamit, és kész volt az ünneplés, ilyen, hogy veszünk neki ezt, veszünk neki azt nem volt, de nem is lehetett, mert megfogytak nagyon a pénzt.

A nagybátyám nem is tudom, hogy került, mert ez nem Mervó volt, hanem Kobek. Nem tudom, hogy együtt élt nagyanyámmal, vagy csak a nagyanyám odavette magához, mert ez a nagybátyám fiatalabb volt jóval nála. Nem tudom, de ez is mint családtag, úgy élt közöttünk és mindig hozta a virágot nagyanyámnak. Emlékszem rá, hogy ilyen nagy csomó krizantémot meg mindent hozott neki névnapra, de a többieknek nem nagyon tartották a névnapját. Ez ott dolgozott a hajógyárban és mindig hozta nekünk a déligyümölcsöt, mert nagyon jól keresett, nagyon jó szakember volt. Itthon is volt neki egy kis kutricája, ólja, ahol dolgozott. Akinek valami problémája volt, az jött oda, hogy Feri bácsi, hát ezt meg kellene csinálni, nem tudja megcsinálni? De, hozza el csak, azt mondja, megcsinálom – de soha nem kért semmit érte. Szóval ez van, ott élt közöttünk.

A szikvízüzem

Nagyanyámé volt a szódaüzem, és amellet a földeken dolgoztak. Úgy volt a beosztás, hogy a veje, Stiegler Nándor segédkezett, mert abban az időben még olyan töltőgépek voltak, amit hajtani kellett, hordani bele a vizet, nem volt semmilyen műszaki megoldás erre, mindent kézzel csináltunk. Mikor anyám rendbe jött a tüdőbajból (apám már nem élt), akkor ott volt az alsó házban és mindig átjött ő is a szikvízüzembe segédkezni. Nem végzett nagyon nehéz munkát, inkább az üvegmosást csinálta meg a javításokat (ha például a szelep elromlott, akkor azt javítgatta), mert nem is bírt nehezebb munkát, eléggé le volt robbanva. Mi, srácok hordtuk a vizet, és mikor már elég volt, hajtottuk a gépet, amennyit bírtuk, a felnőttek meg töltötték. Az asszonyok dolgoztak tulajdonképpen, mert a férfiak, azok hordták a szódát, terítették ki a kocsmákba.

Volt egy kisegítő kocsis, aki a lovakat gondozta. Három lovunk volt, két ló a szódavízzel foglalkozott, az terítette a városban a szódát – volt vagy 30 kocsmá. Mikor már nagyobb lettem, és ők kimentek a földekre dolgozni, amikor otthon voltam vagy munka után hazamentem, akkor én mentem a kocsisal és én kezeltem a pénzt is. Bementünk a kocsmába; mindenhol le volt adva, ki mennyit kért, és annyi üveget vittünk. Nekünk volt olyan kétszáz darab plusz üvegünk, amit töltöttünk és fölraktunk a kocsira. Én lementem a kocsmába, megnéztem, hogy hány üres üveg van. Fölmentem, a kocsisal, fogtuk, levittük a teli üvegeket, az üresekkel vissza és elszámoltam a tulajdonossal, aki mindjárt kifizette a szódát. A kis üveg két fillér volt, a nagy üveg négy fillér; nem sok pénz jött be belőle, de jött – de hát egész nap járni kellett.

A Korona Szálló, ami a Fő téren van, az volt a Húzsveg Kocsmá, jóformán az ment a legjobban itt Szentendrén, mivel a központban volt.¹ Mellette volt egy másik, a Kispipa; annak is jól ment, de az már nem volt ilyen nagystílusú, mint a Húzsveg, nem volt terasza, nem volt neki semmi, csak egy kis helyiség. Na, és akkor reggel elmentünk: Húzsveg, aztán le a vasúthoz, a laktanyába, onnan visszafelé a Dunaparton, végig a kocsmákon, föl a hegyre és akkor úgy vissza haza. Volt úgy, hogy közben már a vasútnál elfogyott a szóda, akkor hazamentünk, megint töltöttük az üvegeket, megpakoltuk a kocsit... egész napunk ráment. Volt olyan is, hogy délben mentünk haza egy nyári napon, és akkor mondták: menjetek a Húzsveghez, vigyetek szódát. Hát már voltunk ott! Nem baj, menjetek, elfogyott.

Közben volt még Izbég. Ott három kocsmá volt, úgyhogy mikor nem voltak a szántóföldön, akkor az egyik kocsi itt járt Szentendrén, a másikkal meg mentünk Izbégre, s amikor ott végeztünk, jöttünk vissza, csináltuk itt tovább. Volt még a harmatvíz, amit valahol a Margitszigeten töltöttek, annak elvállalta a nagyanyám

¹ A főtéri Schenk-vendéglőt 1896-ban vette meg Husvik Vazul, a köztisztviselőként álló görögkeleti esperes, és nyitotta meg a helyén – kezdetben három szobával – a Korona Szállót. Hamarosan a kávéházat és vendéglőt is működtetett „Húzsveg” lett Szentendre legnagyobb vendégfogadó helye; az 1910-20-as években élte fénykorát..

a terítését, úgyhogy autóval kihozták ide, és mi vittük föl egész Visegrádig. Akkor csak egy kocsi maradt itthon, és a másik a két lóval elment föl, az egy lóval pedig itt szaladgáltunk összevissza. Arra a harmatvízre nagyon ráfizettünk, pedig akkor marha sokat kellett melózni. Nagyanyám nagyon komolyan vette a munkát, de szerették is őt, nagy becsben tartották.

Mikor a kocsival jártunk, hajnalban kellett kelni, mert a lovat meg kellett tisztítani; én azt nem nagyon csináltam, a férfiak csinálták. Először olyan kocsisunk volt, aki ott is lakott nálunk; az egy 30 év körüli férfi volt, aki szegény családban élt és a szülei nem tudták otthon eltartani. Eljött, ott evett nálunk, ott lakott, ott fürdött... emlékszem, istentelenül nem szeretett mosdani, és akkor mindig elkapták őt a hétvégén és lecsutakolták. Vilinek hívták, nagyon-nagyon sokat jártam én vele a kocsival. Mikor az meghalt, jött egy pilisborosjenői sváb. Az is ott lakott, az istállóban volt neki egy hely elkülönítve – de hát akkor olyan tiszta volt az istálló, mindennap kitakarították, fölmosták. Utána, a háború előtti években már csak egy szentendrei ember járt hozzánk.

A férfiak szórakozása az volt (még édesapámé is, ameddig élt), hogy elmentek valamelyik kocsmába és ott kártyáztak. Általában olyan kocsmába mentek, ahol voltak spóregyletek, ahová beadták a pénzt minden hónapban, és akkor év végén elszámolták, a nyereséget elosztották, kaptak valami kamatot rá és ezzel ott gyűjtöttek egy kis pénzt. Rendszerint én vittem a pénzt, amikor volt ilyen spóregylet; azért is csinálta ezt a nagyanyám, mert ahova én odajártam spórba, ott tőlünk vették a szódát. Később ugyanis (már fiatalkoromban) volt egy kupec, aki csinált még egy szódaüzemet, és hogy ne lehessen az ő üvegét tölteni nekünk, a miénk sima csőrű volt, az övék meg sasfejű, tehát az a mi töltőapparátusunkba nem ment bele. Volt ilyen is, de azért nem voltak haragosai nagyanyámnak, nagyon tisztelték őt.

Az üzem a lakóházban volt, ahol éltünk. Az egy vályogból épített kis ház volt, oda kellett egy szűrőt csinálni a vízre és rendszeren tisztában tartani; ezt ellenőrizték is

mindig. Nagymam valamikor a '30-as évek közepén vett fel kölcsönt, és akkor átépítették a házat, mert az eredetileg egy parasztház jellegű kis kátránypapír tetős ház volt. Állandóan befolyt a víz, mindig javítani kellett, de hát mit lehetett csinálni, ott éltünk. Akkor fölépítette ezt az új házat, és akkor ott lakott a család anyámon, és a húgomon kívül. Az alattunk lévő házat megvette nagymam – az egy olcsó vétel volt –, és anyámék ott laktak, de abban volt egy lakó, és lakót nem lehetett akkor csak úgy kitenni. Ez a két ház még most is megvan: az egyikben a húgom lakik, a másikban pedig a Stiegler-gyerekek, édesapám húgának a gyerekei és a leszármazottai, mert mikor megnősültem, akkor én fölköltöztem a hegyre.

A régi vályogépület, ahol mi laktunk két szobából és egy konyhából állt, és mellette volt egy istálló, az a konyhával volt határos. Az istálló mellett volt a pajta, és annak a másik felén volt egy szintén vályogból épített kis épület – ami azért rendes volt, belülről szépen be volt pucolva, kimeszelve –, ott volt a töltőüzem. Akkor még egy töltőfej volt csak, tehát egy ember tudta csak tölteni a vizet. Mikor megépítették a nagyobb házat, akkor lebontották ezt a hosszú házat, csak az utolsó szoba és a konyha maradt meg. Ide építettek két szobát, alulra pedig egy szuterén helyiséget, amit töltőüzemnek építettek. Akkor oda átköltözött a töltőüzem, de oda is hordani kellett a vizet, mert vezeték nem volt. Volt egy 28 méteres fűtőcsőnk, azt állandóan húzták, mert az egész környék odajárt. Nagymam mondta: hadd járjanak, annál jobb lesz a víz. De nagyon jó víz volt tényleg, minden évben be kellett vizsgáltatni.

Először még az új házban is kézzel hajtottuk a gépet, de akkor már két töltőfej volt rajta, aztán később bevezettette nagymam az áramot, és onnantól a töltőgépet egy motor hajtotta, akkor már csak a vizet kellett kézzel hajtani. Apám is meghalt, anyám is beteg lett, nem volt, aki hajtogassa, hát mi, srácok hajtottuk néha-néha, vagy a nagybátyám hajtotta, ha otthon volt. Ha nem, akkor pedig megpumpálták, mert az a gép olyan volt, hogy szénsav és víz ment bele, pumpa nyomta, a szénsav meg nyomás által ment bele, be volt állítva, 6 vagy 8 légkörre,

és akkor ez tulajdonképpen szívta is a vizet és keverte is a szénsavat össze a vízzel. A szénsavat hozták mindig. Jött egy teherautóval egy pacák, és akkor volt két-három palackunk, amit csak rá kellett kötni a gépre.

A söröscsapok a kocsmában ugyanilyen szénsavval működtek. Emlékszem, hogy fönt, közvetlenül az utca sarkán volt egy kocsmá, és egyszer szaladt le a kocsisuk hozzánk, hogy jaj, menjen valaki föl, föl fog robbanni az egész, mert a szénsav, az úgy jön. Mondja nagyanyám: te, menjél, nézd meg már, hogy mi van. Akkor már nagyobb gyerek voltam, hát mentem megnézni. Elszakadt nekik fönn a csőnél a tömlő, ott jött ki a szénsav, és ahogy az nyomta ki, préselte ki, egész fehér volt, mert megfagyott mindjárt ott az egész. Lezártam a vizet és mondtam, hogy csináltassa meg, szóval voltak ilyen dolgok.

Mikor nagyobb srác lettem, akkor a közeli kocsmákba, mint a Gröslü meg a Schindler én vittem föl kézben a vizet, mikor a kocsis nem volt otthon. Szóval megoldottuk azért mindig, hogy legyen valaki, csak hát el lehet képzelni, hogy milyen jó érzés volt. F fiatal srácok voltunk, vasárnap mentünk a postás strandra és a kölkök ott fociztak meg fürödtek, és kiröhögtek, hogy hát mi van, te nem jössz? De hát kellett a pénz, nem lehetett ott vasárnap sem pihenni. Ha lehetett, már szombaton megtöltöttük a kocsmákat. Ha nem volt nagyon meleg nyári nap, akkor vasárnap végigszaladt az ember egy kocsival, a négy-öt üveget, amit tölteni kellett, azt kicseréltük, aztán jöttünk haza. De amikor aztán jött a szüret, akkor még éjjel is kellett menni, mert Izbégről számtalanszor beüzentek, hogy Kachlernek nincsen szódája (az volt a legjobb kocsmá Izbégen), hát akkor nem volt mese, elvesztettük volna a kuncaftot, hogyha nem viszünk neki vizet. Úgyhogy ki kellett menni akárhova; volt, mikor még karácsony este is hordtuk a szódát.

Egy időben még a postát is hordtuk egy lóval. Akkor négy lovunk volt, és valamelyik nő ment a kocsissal, én meg, emlékszem, egy lóval Izbég és Szentendre postáját hordtam. Emlékszem rá, hogy harangoztak karácsony este,

és még mi kint voltunk Izbégen – de hát nem volt mese, ez volt. A csomagokat hordtuk akkor, nem a postát, mert nem volt a postának autója és a kis csomagokat még el tudták vinni, de ha nagyobb csomagok jöttek, akkor fölbéreltek kihordót. Ezt nem tudom, meddig, de rövid ideig csináltuk csak..

Aztán ugye, gazdálkodtunk is. Ha jött a kapálás ideje, anyám és én (amikor már nagyobb gyerek voltam) mentünk le a rétre, a Pannónia-telepre. Ott nagyon jó földek voltak, de az nem a miénk volt, hanem állami. Béreltünk 2-3 holdat: az egyik holdon volt a lovaknak zab meg más eleség, a másikon kukorica, krumpli meg ilyesmi. Ameddig élt, édesapám hentes és mészáros volt, és mindig volt 2-3 disznó otthon, és voltak tyúkok is, úgyhogy majdhogynem önellátók voltunk. A telekkönyvi papírokból tudom, hogy bizony volt, amikor vettek fel kölcsönt a bankoktól, mert senkinek sem volt elég megtakarítása. A segéderőn, a kocsison kívül mi kilencen éltünk ebből a munkálkodásból, a földekből és a szikvízből. Mindenki az utolsó leheletéig dolgozott, és ugyan a terményekből végeredményben az élelem megvolt, nem volt ám olyan, hogy mindennap tyúkot eszünk.

Nagyanyámék aztán alapítottak egy új üzemet is, itt szentendrei ásványvíz volt. A Bükkös-patak alsó hídjánál az akkori Elektromos Művek főmérnökének volt a háza, és annak a kertjében volt egy mélyen fúrt kút, amiből állandóan folyt a jódos ásványvíz a patakba. Nagyanyám megvett ott egy kis romos házat, renováltatta és ott csinált egy töltőüzemet. A lánya, Margit, a Stiegler Nándorné hordta fel a vizet egész Visegrádig lovas kocsival, így terítették szét. Aztán mikor már nem nagyon ment neki, mert nem szerették vagy nem bírták csinálni, sok volt, akkor azt megszüntették. Valamikor volt nekem egy képem is a vignettáról: egy olajnyomásos kép volt, Szentendre város képe volt rajta. Szóval nagyanyám akkor a húgának adta a töltőüzemet, akik kiköltöztek Óbudáról. Drexler Szentendrén ismert név lett aztán, mert a fia, az itt asztalos volt a KTSZ-nél.

Iskolák, tanonckodás, Legényegylet

Szentendrén jártam az elemi. Akkor még hat osztály volt, hat elemi és négy polgári vagy négy gimnázium. De mi már nyolcat jártunk volna, hogyha mentem volna, a többiek mind 8-at jártak. Mindig reggel nyolctól mentünk délig, iskola után pedig kellett dolgozni. Mikor kicsik voltunk, akkor még jól is esett, hogy hordtam nekik a vizet, vagy húztam, de már mikor nagyobbak voltunk, mikor gimnáziumba jártam, akkor már nem hagytak, akkor már le kellett ülni tanulni is, de persze dolgozni is kellett. Hú, azért sok verést kaptam, még nyári szünetben is mindig elkaptak. Én azt csináltam, hogy lestem, most hol vannak, mint vannak, és mikor úgy volt, hogy el lehetett lógni, kimentem, de mikor hazamentem, akkor jött ám a verés. Nagyanyám nem volt szívbajos, nadrágszíjjal úgy elvert, hogy csak úgy porzott. Na, de nem lehetett tőle olyat kérni, amit meg ne adott volna.

De én egy szerencsegyerek vagyok. Én kétszer voltam a halál torkában is. A Szamos cukrászda későbbi alapítója ott lakott a mi utcánkban, amikor gyerek voltam, nagyon jó haverságban voltunk; idősebb volt nálunk, de mindig haverkodtunk vele. Egyszer, még apám halála előtt, valamikor '29-'30 körül nagyon nagy árvíz volt. Kis kölyök voltam, mentünk a Kálváriára futballozni. A patak meg volt áradva. Egy kis híd vezetett át rajta, amit pont akkor javítottak és addig rátettek egy kis 20-25 centi széles vassínt, hogy át bírjanak járni, akik mennek a rétbe kapálni vagy valahova. Na, mi mentünk futballozni, én mentem utolsónak, és amikor a híd közepére értem, az egyik kölyök meghintáztatta a hidat, és én bebukfenceztem a patakba. A lélekjelenlétemnek köszönhetem, hogy nem fulladtam bele, mert megkapaszkodtam a vassínben, és ez a Szamos Matyi észrevett, leszaladt, bemászott a híd alá és kihúzott a patakából.

A másik Újpesten történt, mert a tanonckodás mellett az iskolába bejártunk a Szív utcába Pestre. Mindig gyalog mentünk. Este, mikor vége volt a tanításnak, ugrás a villamosra, haza, 8-9 órakor itthon voltunk. Egyszer esős időben mentem, és mikor vége volt az iskolának, látom, hogy ott jön ki a villamos az

Aréna úton. Pucoltam neki, egy ugrással föl (többször felugrottunk már a villamosra máskor is), és beugrottam két kocsi közé. Érdekes, hogy észnél voltam és mikor láttam a sok csövet, megkapaszzkodtam, de a villamos így is húzott vagy 20-25 métert. Akkor megálltak, kiabáltak, kerestek össze-vissza, én az úttest felé kimásztam, minden leszaggatva rólam, az összes csupa seb, és jött a rendőr mindjárt. Hát mondtam, megcsúsztam és beestem a két kocsi közé. Azt mondja: gyere, bemegyünk a mentőállomásra. A Markó utcában volt, oda bevitték, aztán vittek ki a János kórházba, de akkor már este kilenc, fél tíz volt. Jött az ügyeletes orvos, azt mondja: járjon. Hát mondom, járok, ugráljon, ugráltam, másik láb, ugráltam. Nem fáj? Mondom, nem érzek semmit. Hol lakik? Mondom Szentendrén. Hogy kell oda menni? Mondom, a HÉV-vel. Na, menjen, kiviszik oda, menjen haza. Letettek a Margit hídnál, de addigra már dagadt lett a bokám. Most már nem megyek vissza a kórházba, haza jövök – hát nagy kínok között, de hazakerültem.

A haverjaim körülbelül azok voltak, akik a környéken laktak; az egyiknek ács volt az apja, a másikkal kovács, a harmadikkal meg gazdálkodó. A gazdálkodóhoz jártunk mindig, mikor este kellett a tejet hordani; mentünk vele, hordogattuk a tejet és csináltuk a csintalanságokat: becsöngettünk valahová, aztán elszaladtunk. Volt egy latintanárunk Kovács Deni, az egy uraskodó tanár volt, és mindig kitoltunk vele: fölemeltük a kocsijának a farát, és akkor pörgött, pörgött a kereke, de nem ment. Egy másik haverom ácsnak a fia volt, ácsmester lett ő is. Azzal is nagyon jó barátságban voltam, összejártunk a családdal is. Volt egy másik, a kovácsnak a fia, oda azért jártunk, mert két lány volt ott, mi meg fiatal kölykök voltunk akkor. De mikor a nyári szünet eljött, akkor az egész fertály összejött, mindig a patakon voltunk és csináltuk a harci játékokat fakarddal, meg a vasútiakkal összeverekedtünk, meg ilyen hülyeségek voltak.

Mi, srácok a *Képes Aller Családi Lapját olvastuk*.² Abban nagyon jó dolgok voltak, mert az a világmindenségről is írt, meg voltak benne képregények, de hát nem olyan hülyeség, mint most van, hanem például egy olyan, hogy Józsi bácsi és Vili utazása a Föld körül³, amiben leírja, hogy milyen kis repülővel mentek.

Abban az időben csak a Templom-dombi és a zárdai iskola létezett. Volt egy zárdai a mai Bajcsy-Zsilinszky utcában, ami a Városháza mögött van, az a papokkal össze is volt kötve. És volt még a Templom-dombi, de abban az időben mindegyiknél úgy volt, hogy templomba kellett járni. Kellott egy kis könyvecskét beadni a sekrestyébe, oda a plébános beírta, amikor megjelentünk – hát aztán kijátszottuk, amikor lehetett, pláne gimnáziumban. Az elemi után beíratott nagyanyám a gimnáziumba és négy évet ott lehúztam. Elég sokat kellett fizetni abban az időben, úgyhogy négy gimnáziumot végeztem el, a negyediknél nem volt már miből, és akkor abbahagytam. Ez papi gimnázium volt, a Ferences rendieké, de világi tanítók voltak; kísérletként indult, mi voltunk az első évfolyam. Mikor jött a vizsgaidőszak, az írásbelit itt csináltuk meg, de a szóbeli vizsgára el kellett menni a váci piaristákhoz. Ez ment egy jó ideig, azt hiszem második-harmadik osztályig, utána már a Könyves Kálmánba jártunk be Pestre vizsgázni.

Harmadikban el is vágta matematikából a vizsgán. Feladták a tételket, megcsináltam és úgy hagytam a lapon, mert mindig megbeszéltük a tanárral, hogy odajön, megnézi, és ha jó, bólint. Odajött most is, bólintott, én leírtam, beadtam, elvágta. Hát miért vágta el ezek? Mindegy, mondom a tanárnak, elvágta. Aztán még egy osztályt ráhúztam, és akkor mondtam a nagyanyámnak, hogy nem, ez már sok, és akkor ő is mondta, hogy hát jó, akkor nem.

² Az Áller Képes Családi Lapja színvonalas képes hetilap volt, ami 1924 ápriliástól 1927 októberéig jelent meg. Szerkesztője Bodor Aladár volt. A Dániában 1877-ben indult képes lap magyar változataként népszerűségét annak köszönhette, hogy nemcsak képekkel illusztrált szépirodalmi és ismeretterjesztő cikkek jelentek meg benne, hanem tudományos hírek, fejtörők és gyerekek számára kivágható figurák, valamint képaláírási képregények is. Hobogász úr, Pimpók papa, Hórihorog és Tömzsi figurája hamar közkedvelté vált.

³ Valószínűleg Verne: 80 nap alatt a Föld körül című regényének képregény változata.

Egy évet fuvarozgattam, otthon maradtam, kocsikkal, lovakkal dolgoztam, a következő évben pedig elmentem felvételre a Magyar Brown Boveri Művekhez. Az a Megyeri úton volt az újpesti sportpályával szemben, az Izzó mögött. Odamentem 1940-ben, 1943-ben felszabadultam, amíg el nem kezdődtek a bombázások, ott dolgoztam. Tulajdonképpen műszerész voltam, de a kapcsolóktól kezdve az utolsó szögig a motorokon mindent megcsináltunk. Volt egy tekeréscselőrésszel, ott adott a mester egy német rajzot: ami rajta van, azt csináljátok meg! De ha kellett esztergálni, akkor esztergapadon dolgoztunk, ha gyalulni gyalultunk, fúrtunk, mindent csináltunk. A főnök tulajdonképpen szegről-végről rokon volt, édesapám húga férjének a bátyja.

Volt itt Izbégen egy malom, onnan betelefonáltak a főnöknek, hogy nem jó a motor, és akkor kimentem, megcsináltam nekik, aztán jöttem vissza. 88 fillér volt az órabérem, ami akkor elég jó órabér volt, de azt én mind egy fillérig odaadtam otthon a nagyanyámnak; visszakaptam annyit, ami a vonatra, meg a villamosra ment. Villamoson nem utaztam, inkább gyalogoltam, mert akkor kezdtem járni a Legényegyletbe – ugye, a szakmunkások oda jártak –, ott eliszogattam a villamosjegy árát.

A Legényegyletben az volt a követelmény, hogy az embernek szakmája legyen, akkor már be lehetett kerülni, de tulajdonképpen csak mesterembereket vettek fel, akik már fölszabadultak. De a fiatalságból, aki már ipari tanuló volt, az is jöhetett oda. Az a brancs, aki itt a környék volt, akik itt összetartoztunk, az majdnem mind odajárt. Az épülete most is megvan, de a háború után kiadták lakásoknak. Négy helyiségből állt: volt egy söntés, egy biliárd-terem, egy pingpong-terem és egy színházterem. Ott lehetett kuglizni (az nagyon ment), pingpongozni meg kártyázni, és aki tudott, az biliárdozhatott. Nagy divat volt abban az időszakban, hogy csináltunk színdarabokat: operettet, mindenféle énekes darabot – a Mária főhadnagyot például vagy a Gyöngyvirágos huszárcsákót –, és akkor ebben, aki olyan volt, az részt vett.

Az Egylet már régóta fennállt, mert oda az öregek jártak be tulajdonképpen kártyázni, de azok nem törődtek velünk, mi, fiatalok pedig nagyon sokan voltunk. Nem volt semmi tagdíj, ezt az egyházközség tartotta fenn tulajdonképpen; egy kikötés volt, hogy vasárnap délelőtt nem lehetett ott se kuglizni, se kártyázni, akkor templomba kell menni. Volt, amikor ünnepnapon bementünk az Egyletbe, aztán csatasorban mentünk föl onnan a templomba. Aztán jöttek ezek nagy ünnepek, mint az Úrnapi körmenet, akkor egységesen fel kellett vonulni.

De hát nagyon jól megvoltunk. Szombaton össztánc volt – igaz, hogy csak gramofonra, de nagyon jó és hangulatos volt úgy is –, oda aztán nem jöhetett be akárki, mert szelektáltunk, és tényleg csak azok jöhettek, akik odavalók voltak; ha betévedt olyan, aki nem odavaló, azt szépen kitáncoltattuk az ajtón. Kövesdiné, egy katonai ezredesnek az özvegye, az járt oda zongorázni ingyen, és a Daru fűszerüzletben volt egy hangszerkészítő, az rendezte a színdarabokat. Ismerte a kottát mind a kettő, és akkor betanították az énekeket. Nagyon komoly dolgok voltak, volt, amikor a nézőtér úgy megtelt, hogy háromszor elő kellett adni valamit. Mikor jött az ősz vagy a tél és már nem lehetett kimenni, akkor csináltuk a színdarabokat. Aztán volt, mikor már az idősebbek is beszálltak valamibe, nemcsak mi.

Aztán jártam én énekkarba is, ez a Szent Cecília Énekkar volt, az egyháznak az énekkara. Nagyon jó énekkar volt ez. Hol a Bazilikába, hol Nagymarosra vagy Pomázra jártunk, ahová éppen hívtak. Akik odajártak, azok egyébként túlnyomórészt Katolikus Egylet-tagok is voltak. Én 1947-48 körül hagytam itt abba az éneklést, mert akkor elment a hangom. Ennek egyébként egy pesti karnagya volt, Tegzes György, ő járt ki. A plébánián volt egy régi istálló, azt megcsináltuk teremnek és ott tartottuk a próbákat. Én már '44 előtt énekeltem a kórusban, de akkor még nem itt, hanem a templomban, a sekrestyében, ott próbáltunk. Én énekeltem a tenor kettőt. Húsvétkor mindig a Passiót énekeltek, de akkor csak egy pár férfit emeltek ki. Ott énekeltem én Krisztust is és Pilátust is egyszer. Akkor ezek voltak, a Legényegylet meg a kórus. Tulajdonképpen a

férfiak szinte mind legényegyleti tagok voltak, a nőknek pedig volt egy Cecília Egyesület az apácák kezelése alatt, ők abban voltak benne. Innen aztán sok házasság is született.

Nekem egyébként a legjobb barátom Szántó Balázs volt, akivel együtt töltöttük az egész gyermekkorunkat, egészen addig, amíg meg nem nősültem. Egy évvel idősebb volt nálam, ő vitt be a MOVE-be,⁴ a Legényegyletbe, sülve-főve együtt voltunk, egy nagyon meghitt barátság volt közöttünk. Mikor megnősültem 1946-ban, akkor az első évben együtt mentünk el locsolkodni, és akkor nagyon berúgtam. Akkor az nagy tradíció volt, hogy kosárral mentünk és minden lányt, akit ismertünk meglocsolunk, amit kaptunk a kosárba beleraktuk és vittük haza. És akárhol voltunk, pálinkát adtak, és én borzalmasan berúgtam. Akkor a feleségem azt mondta, ha még egyszer elmész, akkor itt hagylak. És akkor megszűnt ez, hát találkoztunk Balázzsal, csak nem jártunk el úgy együtt helyekre.

Pecázás és futball

Mióta az eszemet tudom horgásztam, hol a patakban, hol a Dunán, mindenhol. Amikor már elsőosztályos voltam vagy másodikos, és már úgy elengedhettek, kérdezték: hová mész? Megyek a Balázssékhoz, megyek ide, megyek oda... hát azok mind ott a környéken laknak. Hát jól van, menjél. És akkor mindjárt mentünk a patakra, mert az volt a játék. Benyúltunk a kövek alá, úgy hoztuk a halakat ki. Nagy halak úszkáltak ám a patakban, akkor nem ilyen pici volt a víz. Széles volt,

⁴ A Magyar Országos Véderő Egylet (MOVE) egy szélsőjobboldali csoportosulás volt Gömbös Gyula vezetésével. Gömbös 1918 végén a magyar hadsereg újjászervezésével, a tartalékosok és a „főlölslegessé vált” haderő mozgósításával magyar szempontból még megmenthetőnek tartotta a helyzetet. Még az őszirózsás forradalom után is tett kísérletet megmenteni történelmi magyar területeket; e lépések egyike vezetett a MOVE megalakításához. A kezdetben kizárólag katonatisztekkel álló paramilitáris civilszervezet, melynek célja a kommunista forradalmi eszmék elleni mozgósítás, az ellenség által elfoglalni szándékolt területek védelme, majd később a trianoni békefeltételek értelmében kényszerűen lecsökkentett haderő támogatása volt, 1918. november 15-én alakult meg. A Tanácsköztársaság alatt a MOVE-t az 1919. február 11-i, a Népköztársaság védelméről szóló rendelet nevében feloszlatták, azonban a Tanácsköztársaság megdöntése után szinte azonnal újjászerveződött. Fennállásának csúcspontján több mint száz tagegyesületet foglalt magában, melyek főként sportegyletek, lövésztársaságok, cserkészcsapatok voltak, illetve egy leventemozgalom.

de nem tartották karban: amit elvitt a víz azt megcsinálták, aztán rendben volt; a fák gyökerei belelógtek, ott bent tele volt hallal. Amikor jöttek a nagy vizek, akkor ahol a kanyarok voltak, ott kimosta a medret. Volt olyan, hogy ott fürödtünk, és ott megálltak a halak, mert amikor a Dunától felduzzadt a patak, és elég nagy volt a víz hozzá, hogy összeért az egész, akkor fölúsztak ide a halak. Mikor lepadt, akkor ebben a gödörben megmaradtak. Most már nincs annyi hal a patakban, mint volt.

Először csak így, kézzel fogdostuk. Volt egy nagy kő, akkor itt két oldalról benyúltunk és fölnyomtuk a kőhöz, megvolt. Nagyon sok csíkkal volt, a kövi csík; az egy vékony kis hal, ami a moszatokat eszi. Ezekből csinálták a mákos csikót, mert ez egészen csont nélkül volt; mákkal megszórták, úgy csinálták a mákos csikót. Na, aztán később rászoktunk a nagy halakra, de azt már nem lehetett úgy megfogni, mert ha be is nyúltam, az ilyen nagy hal egyet-kettőt csapott és már elment. Hát mit kellett csinálni? Voltak a búzászsákok: fölvtuk az oldalát, ezt bevarrtuk, csináltunk drótból egy vázat és arra rávarrtuk. Akkor elmentünk a patakhoz, odatettük a gyökérhez, megpiszkáltuk, kihúztuk, 3-4 nagy hal volt benne – hát aztán volt béka, kígyó is, minden nyavalya.

Volt, hogy tar vörösre leégettem magam, mert volt egy ekkora hal, és én azt meg akartam fogni – a víz olyan tiszta volt, hogy lehetett látni. Aztán még csináltam azt is, hogy a Dunán csináltam állásokat, akkor olyan vízállás volt, hogy lehetett. Csináltam állást, elkezdtem etetni, mikor a jég elment és annyi halat fogtam, hogy nem tudtam mit kezdeni vele. Volt, amikor egyszer ráálltunk (akkor még a süllő nem volt súlykorlátozáshoz kötve) és 14 darab süllőt akasztottunk meg. De aztán észrevették a környéken lakó horgászok és kezdtek odajárni, kihúzogatták az állást, és utána megszűnt az is.

Aztán amikor felnőttem, beléptem a horgászegyesületbe, mert akkor még gyerekjegyek nem nagyon voltak. Akkor be is választottak, a Fegyelmi Bizottságnak lettem az elnöke. A mai napig is még az vagyok, de ez már tényleg

csak ilyen tiszteletbeli állás, mert nem nagyon jön most már feljelentés. Ha évente egy-egy jön, azt sem tudjuk elintézni, mert hiába hívom be a tagot, az tudja hogy sáros és nem jön be. Eltiltjuk egy évre, de nincsen semmi foganatja, mert nem tudjuk hova kiküldeni a fegyelmi papírt, ő meg kivált egy másik engedélyt egy másik egyesületnél és a szemembe röhög, amikor a Dunaparton találkozunk – megtörtént számtalan ilyen eset.

Aztán mikor nyugdíjba jöttem, szóltak nekem, hogy kellene segíteni a jegykiadásnál, mert akkor 2000-2500 fő volt a taglétszám, és akkor volt egy kis helyiségünk, ahol kiadtuk a jegyeket. A MOHOSZ meg az Óbuda ide adja le az egyesülettől a jegyeket, és mi kaptunk abban az időben valami kis jutalékot, hogy mi adjuk ki, és akkor leszámoltunk vele és a pénzt mindig beküldtük. Az nagy felelősség volt, pláne, mikor én lettem a Fegyelmi Bizottság elnöke. De akkor már volt helyiségünk, az Elektromos Műveknél volt egy kis helyiség, azt ideadták nekünk. Mikor azt elvették, akkor átmentünk a mostani Agytanodába (a mai napig is ott vannak), de ott már nagyon kellett figyelni, mert akkor már lecsökkent a létszám olyan ezer fő körülire.

Járunk a mai napig horgászni, idén még nem voltunk. Volt, hogy elmentünk Házirétire, de az egy csomó út, és kell plusz 3500 Ft-ot fizetni egy napijegyért. Mondom a fiának, ez nem megy. Most ide jöttünk ki, itt 5000 Ft az éves jegy a Pilismaróti-öbölben. Jó, szép hely, kimegyünk, ha fogunk valamit, fogunk, ha nem, nem. És a Dunán eddig nagyon jól fogtunk minden évben, amennyit akartunk, de a tavalyi évben semmit. Most ha úgy érzem magam, felmegyek busszal Pilismaróra, mert az ingyen van, onnan begyalogolok aztán pecázok. De azzal a sok cuccal már nem megy. Hát azt mondja a srác, papa, hagyd, gyere fel Szentlászlóra, és onnan lemegyünk kocsival. Megbeszéljük mikor megyünk, felviszi a cuccomat Szentlászlóra, én reggel az első busszal kimegyek hozzá és megyünk. Most már nem merem vállalni azt, hogy egyedül megyek, mert volt már olyan eset, hogy megszédültem és majdnem beleestem a Dunába. Hát 86 éves vagyok.

Mikor fiatal srác voltam, akkor futballoztam is. Itt volt ez a MOVE nevezetű szervezet, ott futballoztam ötödikes koromtól.⁵ Elmentünk oda jelentkezni, ott kipróbáltak és akkor eljártunk tréningezésre. Ott volt, aki foglalkozott velünk, voltak edzések; ahol a rózsakert van most lenn a vasútnál, ott volt a futballpálya. Majdnem mindennap lenn voltunk. Volt ott egy kocsmá, ott lakott a kocsmáros meg a felesége is, és akkor lementünk hozzá: Annus néni adjon ki nekünk labdát. Kiadta a szerelést, aztán ott rúgtuk a bőrt összevissza ezekkel, akikkel barátkoztam, majdnem mindegyik ott focizott. Akkor nem úgy volt, mint a mostaniaknak, hogy be van téve egy szekrénybe és odaírva, hogy kié, hanem meg volt mindenféle méretű cipő, és akkor jöttünk, válogattuk, kiszedtük. Mezt kapott mindenki meg nadrágot, ezeket az egyesület adta.

Mi eljártunk még Pilisvörösvárig is meg összevissza, mert a bajnokságra be voltunk nevezve. Volt egy NB 3-as felnőtt csapat (a MOVE 1), és volt egy ugyancsak NB 3-as, de ifi csapat. Ez a kettő volt, aki az ifiben jól teljesített, az átkerült a felnőtt csapatba – hát mire én átkerültem volna, addigra már jött a háború. A szentendrei MOVE 1, az egy nagyon jó csapat volt, volt év, amikor bajnokságot nyert, de hát azok már mind nálunk öregebbek voltak. Tulajdonképpen az vonzotta a közönséget. Abban az időben volt vagy 8000 lakosa Szentendrének, de hát akkor Szentendre 90%-a gazdálkodó volt, azokat nem nagyon érdekelte a futball, azoknak kellett menni szántani, meg vasárnap mentek gyümölcsöt szedni ide-oda, ők nem nagyon jöttek, hanem akik iparosok voltak, vagy akik bejártak dolgozni gyárakba, azok jöttek meg a maszekok. Volt például egy szabó, az minden meccsen ott volt, még találkoztam vele mielőtt meghalt, akkor kezdte nekem fölidézni, mikor ez volt, az volt, meg amaz volt. Az állandóan ott volt, nagy drukker volt az öreg.

⁵ MOVE Szentendrei Társadalmi és Sport Egylet, Szentendre. Egyesületi helyiség: Szentendre, Pannonia utca 6. Működő szakosztályok: atlétika, céllövő, labdarugó, tanisz, úszó (Pluhár István: Magyarországi sportegyesületek története (1941)

Én egyébként középcsatár, centerhalf voltam. A legelső meccsemen jobb szélre tettem be, de ott nem tudtam érvényesülni. Hát tudtam futni, jól futottam, és ott nagyon megálltam a helyemet hátul. Akkor nem úgy volt, hogy pénzért futballoztunk. Még útiköltség sem volt, mert ha Pomázra kellett menni, gyalog mentünk át, Budakalászra gyalog mentünk át, Pilisvörösvárra meg vonattal. Hát én biciklivel mentem mindig, mert nekem volt, de nem volt mindegyiknek biciklije. Aztán volt itt Szentendrén egy fuvarozó, egy fiatal srác, velünk egykorú, és az sokszor elvitt minket ilyen messzebbi helyekre. Csak hát azzal nem volt jó járni, mert marha piás volt. De úgy vezetett, olyan biztosan vezetett, mint a fene.

Egyszer meg is jártunk vele nagyon, az egy érdekes eset volt. Ez a háború után történt már, amikor nem volt kocsis, elvitték. Ennek a srácnak meg volt egy teherkocsija, de a motor volt benne meg a plató, deszkaülések voltak rászerezve, és így járt vele. Az egyik haveromnak volt már akkor egy elég normális kocsija, a papírgyárnak fuvarozott vele. Mikor volt időm, akkor mentem, segítettem neki: hordtuk a papírt, így összedolgoztunk. Egyszer azt mondja: te, van a papírgyárból három fuvar, azt ki kéne szórni, és akkor elmegyünk borért Soltra. Hát hordozgattuk a papírt összevissza, aztán késő este elindultunk Soltra. Elmentünk Kecskemétiig, ott elaludt az úton a srác és rászaladt egy eperfára. Az eperfa kidőlt és a kocsit így fölemelte, rajta állt a fán. Most mit csináljunk? – hát telefonáljuk az Öcsinek (a Takács Öcsi, az volt a fuvaros). De már akkor hajnalodott, mikor telefonáltunk neki. Megérkezett, istentelenül be volt rúgva. Hát azt mondja, mit csináltatok? – Na, jól van, emeljétek föl a kocsit, hogy le bírjuk venni a tuskóról, én átmegyek ide, mert van ott egy haverom, és mindjárt jövök vissza. Hát az a mindjárt megint csak este lett. Visszajött, persze megint jó mólésan, aláállt, fölemeltük a kocsit úgy, hogy alá bírt a platóval állni, lekötöztük, na, indítás haza. A társaság, aki jött velünk – voltak egy csomóan asszonyok, akik ott cserélni akartak meg vásárolni, malacot venni –, meg is vette, amit akart, és hát elindultunk hazafelé.

Nem tudom, hogy hol, de valahol középtájon megálltunk, mert már elég késő volt, és augusztus vége felé már elég hűvösek voltak az éjszakák. Megálltunk, a srác csinált egy gödröt, kiöntött bele egy csomó benzint, meggyújtotta, hogy megmelegedjünk. Megmelegedtünk, indultunk tovább, hát nem mentünk tán két kilométert, egy marha nagy csattanás – mi az? A malacok meg a tyúkrok, minden szanaszét szaladt, az egyik pacák ide esett, a másik oda... hát nekiszaladtunk egy kis teherautónak, ami ott állt az országút szélén tojással megrakva. Nem volt kivilágítva és nekiszaladtunk, belöktük az árokba. A kollégám, akié a másik kocsi volt, az medencecsont törést kapott, a másik meg bélcsavarodást, a többieknek meg semmi baja sem lett, a sofőrnek sem. Marha dolgok voltak ezek, voltak nekem ilyen hülye dolgaim.

Szóval ez a srác vitte aztán a csapatot ide-oda, de hát csak akkor, amikor nem volt munkája vagy ráért, vagy vasárnap volt. Általában vasárnap meg szombaton voltak a meccsek. De hát akkor még nem volt ilyen, hogy edző. Volt egy intéző, aki lekötötte a meccseket, összeállította a csapatot és megmondta, kinek mi a posztja. Mindenesetre a mi haverjaink, akik nem futballoztak, azok mind ott voltak a meccseken; nem sok volt, de olyan 80-100 néző mindig volt. De nem is volt nagy lelátó, egy kis fedett lelátó volt, előtte volt egy pár pad, mert az egyben lőtér is volt.

Mi viszont nem nagyon jártunk meccsre, én akkor jártam már, amikor megnősültem. Akkor jártunk be stadionokba, amelyekben éppen volt meccs, jött a feleségem is mindig velem. Akkor összeálltunk négyen-öten, bementünk, de amíg fiatalabb voltam, addig nem nagyon járkáltunk. Meg néztem a bajnoki mérkőzéseket, amikor segéd voltam, vagyis ipari tanuló. Volt úgy, hogy délután volt bajnoki mérkőzés, akkor fölmentem, mert egy lapos tetős épület volt a Brown Boveri. Volt a lapos tető, alatta volt még egy kisebb tető és az alatt voltak a műhelyek. A kicsi rész volt az én műhelyem, az volt a tekerceslőműhely, az ilyen kis varrógép forgórészeket tekercesltem. És délután, innen egy vasajton át ki lehetett menni a tetőre, és pont szemben voltam az újpesti stadionnal. Ott

néztem végig a mérkőzést. Jól lehetett látni, az nem volt légvonalban 30-40 méter, egy kocsiút volt csak közöttünk. Én úgy voltam, hogy nekem mindegy, hogy milyen csapat, csak foci legyen, de nem tudtam úgy belelovallni magamat. Mikor válogatott mérkőzés volt, akkor a magyaroknak drukkoltam – hát akkor én még láttam a Puskásékat focizni.

Sőt, benn a Brown Boveriben egyszer volt egy buli-mérkőzés, azt a Zsengellér szervezte meg, ott dolgozott, a Brown Boveriben volt a katonai parancsnoknál a csicskás vagy írnök, onnan ismertem őt. A 6:3-at pedig rádión hallgattuk, az nagy mérkőzés volt akkor. Ha közvetítés volt, azért azt meghallgattuk, de hát akkor a rádió, az még olyan semmilyen volt. A 6:3-nál, ott már lehetet rendes, jó rádiókat kapni, de előtte még csak az Eka volt, egy ilyen kis nyavalya, ami nem sokat ért, egy-két adót fogott talán. De amikor bejött a rádió, '24-ben vagy '25-ben, akkor már nekünk volt ilyen fülhallgatós rádiónk. Utána aztán csináltam én is, én foglalkoztam is egy darabig rádióépítéssel, úgyhogy nekem saját rádióm volt, amit én építettem, amikor megnősültem. Hát akkor voltak ilyen kristályok, belenyomtuk a krumplibá, meg utána földet, és úgy szólt a rádió.

A focizás szép emlék volt, mert tényleg összetartott a társaság. Aztán később, mikor már a bányának volt futballcsapata, ott játszottam, mert a MOVE már nem volt, az a háborúval megszűnt. Akkor itt-ott még játszottak, akkor a vállalatok állítottak össze csapatokat, és azok játszottak egymással. Egészen addig futballoztam – még akkor is, mikor megnősültem –, amíg lehetett, de akkor már csak egyszer-egeteg mentünk el. De még jártam például akkor is, mikor a bányánál dolgoztam. Ez a Pest-megyei Kőbánya volt akkor, volt egy központja bent, és azoknak volt egy csapatuk. Oda jártunk be, ott is futballoztunk.

Utoljára a Kocsigyárban játszottam, az olyan '63-64-ben volt, és akkor megrúgtak, úgyhogy a vesém bevérzett, éjjel kellett menni az orvoshoz, aztán beutaltak a János kórházba. Az öreg Noszkay volt még ott a főorvos az urológián. Ott aztán marhára megkínóztak, mert tükröztek, és akkor mondta,

hogy hát ő nem lát semmit, de még egyszer meg kell tükrözni. Mondom, professzor úr, engem még egyszer nem tükröz meg. Hát azt mondja, akkor hazamegy, és ha valami van, majd jelentkezik. Akkor hazajöttem és sokáig nem volt semmi problémám. Aztán nyugdíj előtt nem sokkal, éjjel egyszer marha rosszul lettem, görcseim voltak. Kihívtuk az orvost, megvizsgált, hát azt mondja, be kell menni a kórházba. Ott aztán megállapították, hogy van egy cisztám, az valószínűleg a régi sérüléstől keletkezett. A professzor, aki műtött mondta nekem, hogy hát az nem vészes, csak egy helyen oda van nőve, a többi meg szabadon lifeg, azt meg kell műteni. Akkor megműtötték és azóta, hála istennek nincs problémám vele. Egyszer volt még egy balesetem a futballal kapcsolatban, amikor a fejemet megrúgták; akkor egy darabig marha kóválygós voltam, de aztán nem volt ott semmi probléma.

Szentendre

Gyerekkoromban gömbölyű macskakövekkel voltak kirakva az utcák. Lassan-lassan, először a Rákóczi Ferenc utcát, utána azt az utcát, ahol én születtem és laktam (az akkori Apponyi Albert utcát), azt kövezték le, mert az főút volt tulajdonképpen. Átment a patakon és úgy ment aztán a városba be, meg aztán ment fel a Kálvária felé, ki a rétre, lefelé, Kőhegy felé. A többi földút volt, de amelyik kövezett, annak a jellegzetessége a patakkő volt. De nem volt a város ilyen kiterjedésű, hát akkor Pismányban egyetlen ház volt, egész fönn a tetején – nem akkor, amikor születtem, hanem még a '40-es években is egy ház volt fönn. Úgy tudom, az akkori polgármester építtette. Tetűtelepnek nevezték fönn azt a részt, ami most a Felszabadulási-lakótelep; ott pár kis vityilló volt és slussz, semmi több, a Felszabadulási-lakótelepnek az egésze szántó föld volt.

Tulajdonképpen az egész város gazdálkodó volt. Egy-egy olyan volt, aki valami adminisztratív munkán dolgozott vagy valamit a Tanácsnál, de a túlnyomó rész, az gazdálkodó volt. Aztán voltak még az iparosok: lakatos, kovács... volt egy kerékpárszerelő, volt egy esztergályos, aki mindent csinált, és volt két-három

vízszereelő. Akkor még gáz, ilyesmi nem volt, vízvezeték se volt, csak kutak voltak; a vízszereelők csinálták a városnak ezeket a kútjait.

Még nem nagyon volt Szentendre csatornázva, az első csatornát az Apponyi Albert utcában vezették le, de az akkor még a patakba ömlött. Most is ugyanaz a csatorna van, de be van kötve most már a rendes szennyvízcsatornába, és a patakba csak az esővíz folyik. A patak is teljesen más volt, mert amilyen széles volt, olyan szélességben folyt akkor. Nem volt nagy víz, de mikor megdagadt, akkor vitt mindent. Most szét van szedve az egész; a háború után leszűkítették, mert akkor itt ugye, már kezdtek éledezni a művészek, és ezeknek a művészeknek a profiljára csinálták ezt a kis keskeny patakmedret. Egészen addig jegenyefák voltak végig a patak mellett, borzalmas nagy, hatalmas átmérőjű jegenyefák, de az egyik polgármester kivágatta az egészet. Azóta aztán az áradás viszi a partot is. Akkor kezdték kikövezni, de hát nem gondozzák ezt a kövezést, ezt megette a fene már. Amíg nincs eső, addig nincs baj, de mikor már jön az eső, akkor nem győzik.

A városban tulajdonképpen mindent lehetett akkor kapni: déligyümölcs nem nagyon volt, de volt kávé, volt egy csemegeüzlet, ami csak kávé meg delikátszerű árukat árult. Volt zöldséges üzlet kettő vagy három. A Zveiberéké volt, az öreg ott volt, ahol most az OTP van, mellette volt közvetlen ez a delikát üzlet. A Fő tér tulajdonképpen üzletekből állt: a delikát üzlet mellett volt a Jászai Cukrászda, a tulsó felén volt a Perlusz hentesüzlet, a Hangya-szövetkezet boltja,⁶ a kettő között pedig az öreg Hatschek fényképüzlete, ez egy rokkant férfi

⁶ Az XX. század elejétől a Hangya Fogyasztási Szövetkezetek képezték – a hitelszövetkezetek mellett – a szövetkezeti mozgalom alapvető formáit. Különösen a falusi kisemberek számára biztosítottak megbízható minőségű árut méltányos, nemegyszer önköltségi áron. 1898-ban az Országos Központi Hitelszövetkezetről szóló törvény nyomán jött létre a termelő- értékesítő és fogyasztási szövetkezetek „Hangya” központja. A Hangya-szövetkezetek stratégiai alapelve az volt, hogy – lerövidítve az áru és szolgáltatás útját, az értékeket és a pénzt minél nagyobb hányadban a rendszerén belül tartva – megteremtse az egyén és a vidék boldogulásának anyagi és társadalmi feltételeit.

Az 1920-as években a Bethlen kormány által a Hangya szövetkezeti üzletrészéhez nyújtott állami támogatás meghatározó szerepet játszott abban, hogy a Hangya Közép- Európa egyik legnagyobb vállalatcsoportja lett mind tagságát, mind kereskedelmi tevékenységét illetően. 1940-ben több mint 2000 tagszövetkezete volt 700 000 taggal, 30 konzervgyára, 20 ipari üzeme, és 400-nál több boltja. 1945 után az államosítások során a teljes Hangya-vagyon – gyakorlatilag kártalanítás nélkül – lefoglalásra került, a szövetkezeti hálózatot felszámolták.

volt. A Hangya mellett volt a Dietz-féle divatüzlet, az a Dietz polgármester egyik nagybátyjáié volt.⁷ Akkor a Fő tér másik felén a Baumgartner hentesüzlet, a Bayer péküzlet, a túlsó felén pedig a Heller boltja volt, az vízvezeték és fürdőszoba berendezéseket árult. Mellette volt a Húzs vig, a nagy kocsmá, közvetlen mellette pedig egy nagy dohányüzlet – én csak Modianonak neveztem az öreget, mert az volt kiírva: Modiano. Közvetlen mellette volt egy órási, a Lubojevits órási, és a mellette levő üzlet már majdnem a Városházához elérő részen volt, a Cibulka patika. Az volt akkor az egyetlen patika Szentendrén. Ezek mind itt voltak egy rakáson a Fő téren. A Fő tértől fölfelé jön egy utca, ott volt a Lichtenstein, az egy mindenese volt, ott az égvilágon mindent lehetett kapni, és volt mellette egy Kiss nevű fűszeres, zöldséges üzlet.

A Városházával majdnem szemben volt a Rietz, az tényleg mindenfélét árult: szájharmonikát, furulyát, mit tudom én, milyen hangszereket, aztán mindenféle bizsut és kis golyót – oda jártunk golyóért, mert akkor az volt a játék nálunk. Volt a sárgolyó, és volt az üveggolyó. Az üveggolyót, azt ötször, vagy hatszor kellett elnyerni valakinek, hogy az övé legyen. Csináltunk kis lukakat, akkor ki kellett gurítani a golyót, hogy belemenjen a lukba, de hát az nagyon kevésszer ment bele, megálltak a golyók itt-ott. Az enyém volt a sárga színű, a másiké a piros, a harmadiké kék, és pöckölni kellett bele. Addig pöcköltük amíg volt golyó, és aki többet talált bele, az nyert a másiktól 4-5 golyót. De ha üveggolyó ment bele, azt háromszor-négyszer kellett elnyerni; akkor azt kivettük, följegyeztük és ha négyszer elnyerte, akkor az övé volt. Az üveggolyónak elég borsos ára volt, na, de hát nem nagyon volt üveggolyó, egy-egy volt csak valamelyiknek, ha kapott valakitől, mert azt nem vettük. A sárgolyók, azok szépen meg voltak csinálva: szép, gömbölyű golyók voltak zománctestekkel bevonva. 10 darabot adtak 2 fillérért vagy 5 fillérért, az olcsó volt.

⁷ Dietz Ferenc, Szentendre jelenlegi polgármestere

Ezek voltak a játékok meg a fabige, ami ilyen két ékben végződő csúcsos fa volt. Azt, hogyha letettük, az egyik fele mindig fölállt. Volt egy söprűnyél, aminek meg lett lapítva a vége, azzal rá kellett ütni, akkor fölörgött, rá kellett csapni egy nagyot, és akkor elröpült a fenébe. Azt fönn a Kálvárián játszottuk, hogy ki tudja messzebbre ütni. Hát ilyen játékok voltak. De nagyon ritka volt, amikor volt egy szabadnap és lehetett játszani. Ha esett az eső, akkor lehetett, akkor elmentük valamelyik házba, aztán rablóbandúrt játszottunk, mert olyan padlások voltak, hogy el lehetett tévedni bennük.

Ruhát nem nagyon vásároltunk, nekem nem is volt ruhám olyan, amit vásároltunk, csak mikor már megnősültem. Volt két-három szabó: volt a Puppán és a Pintér szabó ott közvetlen mellettük, és az öreg Fiala bácsi, de hát ahhoz csak munkásruhát vittek, mert az öreg akkor már 70 éves volt és csak buherálta a ruhát, úgyhogy azzal nem lehetett komoly ruhát csináltatni. A Pintér csinálta a ruhákat, de hát onnan is inkább csak amíg gyerekek voltunk, akkor kaptunk nadrágot, ilyesmit, de mikor már felnőtünk, akkor a felnőttek levetett ruháját szabatták át a szabóval. Én emlékszem, mikor ipari tanulónak mentem, akkor kaptam egy ruhát, amit a Pintér csinált, egy sötétkék ruhát, de hát az nagyon sokáig, még amikor nős voltam, akkor is megvolt. Aztán már testesebb lettem és akkor kihíztam a ruhát. Fiatalkoromban 80 kilónál nem voltam sohasem több, pedig ettünk ám, ami belénk fért, mindent megettünk, de hát ledolgoztuk: pakoltunk, mindig-mindig valahol voltunk, mentünk, vagy kellett menni kapálni le a rétbe.

Itt Szentendrén a nemzetiségekkel nem volt semmi probléma, hát a zsidókkal se volt semmi probléma sem, addig, amíg nem jött a Szálasi. Emlékszem rá, hogy nagyanyám elküldött, hogy menj el a Czinnerhez és mondd meg neki, hogy küldjön nekem 10 mázsa szenet, de fizetni most nem tudok. Elmentem a Czinnerhez: Czinner bácsi a nagymama ezt üzenté. Azt mondja: én nem kérdeztem, hogy tudtok-e fizetni vagy nem tudtok fizetni, mondd meg a nagymamának, hogy délután ott lesz a szén – és délután ott volt a szén. Akkor

lementem az öreghez, adott egy kis füzetet, beleírta, hogy ennyi mázsa szén ennyibe kerül; azt mondja, mikor jössz fizetni, ezt hozd magaddal. És ha fizettem 10 forintot, fizettem 10 forintot, nem mondta soha, hogy hát ez kevés. És minden zsidó boltossal ez így volt. Volt imaházuk nekik. Nem volt semmi baj velük, mindenki tisztelte, becsülte őket. Végeredményben a két hentesüzlet zsidó volt, ugye, a Lichtenstein zsidó volt, a zöldségesek zsidók voltak, a fakereskedő, szénkereskedő zsidó volt, a Hatschek zsidó volt. Hát mind zsidó volt, és nem hozták föl azt soha, hogy hát ez zsidó, itt ne dolgozzál, ne menjél ide, vagy itt ne vásárolj – soha nem volt ilyesmi.

Aztán én arra nem emlékszem, amikor összegyűjtötték őket, hát megmondom őszintén, hogy nem nagyon tekeregtem a városban, csak úgy hallottam, hogy összegyűjtötték őket. De tudom, hogy például a nagybátyám az édesapám húgának a férje jóban volt ezekkel mindegyikkel, azt úgy ismerték, mint a rossz pénzt mindenhol. Az jött haza és mondja, hogy a Löwy (az egy vaskereskedő volt) ide akart adni egy dobozt, azt mondja, tele volt ékszerekkel meg pénzzel, hogy tegyem el. De én nem akartam eltenni, azt mondja, és megharagudott rám a Löwy, hát most mit csináljak? Hát mondom, mit csinálj, hát ez van. Így volt. Aki elvállalta, az még jól is járt, mert annak megmaradt az egész, hacsak a ruszki el nem vitték. De ő azt mondta, hogy nem akarja, mert hát aztán valami baj lesz vele vagy eltűnik, és ha visszajön a Löwy, akkor nem tudja visszaadni – ő nem vállal ilyesmit.

De nem is tudtuk, hova viszik őket, csak itt hajszolták akkor már őket a nyilasok, amikor én a honvédségnél dolgoztam. A Városházától nem messze, a Legényegyletben volt a központja a gumiraktárnak. Ott voltam én az irodában, és akkor állandóan jöttek oda a nyilasok, hogy miért engedjük ki a zsidókat. Hát miért ne engednék ki őket? Oda volt tíz munkaszolgálatos beadva a gumiraktárba, de hát azokat is úgy kezelte az alezredes, hogy mindig fogott három-négyet: gyertek ki a telkemre (volt neki egy telke itt a patakparton), ott kapáljatok vagy csináljatok, amit akartok. Tehát próbálta védeni őket, de mikor

már bejöttek az oroszok, utána jöttek is a zsidók, keresték az alezredest, hogy ha valami baja van, akkor szóljon, mert ők jönnek tanúskodni. Hát az öreg Csia itt lakott.⁸ Az nem volt ilyen vérmes, csak ezek a trógerok, akiket fölvettek, azok hatalomhoz jutottak, azok gondolták, hogy most már nekik mindent lehet csinálni. Ugyanúgy van, mint most, ugyanúgy, csak ez más színben volt.

Háború

A háborúra mi is, mint mindenki felkészültünk: ástunk egy marha nagy gödröt, kibéleltük kátránypapírral meg mindenfélével, és akkor csak egy vékony földréteg került rá, úgyhogy akármikor be lehetett menni; oda volt elrakva minden, ami volt. Mindig ellenőriztük, hogy jó-e még vagy nem jó, de nem volt semmi baj, mert száraz volt az udvar. Egyébként nekem abban az időben nyulaim voltak, volt vagy 60-70 darab, és hát azt ettük. Egy kerékpárgumiért kaptam egy pár nyulat és azt szaporítottam. De hát ez azzal járt, hogy meló előtt minden nap le kellett menni a rétbe, összeszedni két zsák füvet, hazavinni és utána mentem dolgozni, szóval ahogy nőttek meg szaporodtak a nyulak, úgy mindig több volt a munka. De hát ez kellett. Kukoricaliszt, az mindig volt, a kenyeret abból sütöttük, aztán kását ettünk még meg mindenfélét.

Aztán abban az időben voltak nálunk németek beszállásolva – mikor már ide bejártak Magyarországra –, a családi házban a nagyanyámnál volt egy külön szoba, oda voltak betéve. Én úgy elkotyogtam, elbeszélgettem a pacákkal, úgyhogy jó kapcsolat volt közöttünk; ez egy gépkocsi sofőr volt csak, az volt ott a hadseregben. De nagyon jól megvoltunk velük, utána, mikor fölszabadult minden,

⁸ Csia Sándor (1894-1946) a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen szerzett államtudományi doktorátust. Vasúttisztképző tanfolyamot is végzett, a HÉV titkáráként is dolgozott. Az I. világháborúban az orosz és az olasz fronton tartalékos hadnagyként, géppuskás szakasz- és századparancsnoki beosztásban szolgált. Több kitüntetés, és császári elismerést kapott. A Hungarista Mozgalomhoz már indulásakor csatlakozott. 1937-től Szálasi Nemzeti Szocialista Magyar Hungarista Mozgalom elnevezésű pártja – a Beszkárt alkalmazottaiból verbuvált – hatszáz fős félkatonai csoportjának, valamint „központi törzsének” volt a vezetője. 1939-ben országgyűlési képviselő lett, Szálasi Ferenc jó barátja és a Nyilaskeresztes Párt tagjaként. A nyilas puccs utáni tevékenységéért a háború után a Szálasi-perben hét társával együtt kötél általi halálra ítélték, az ítéletet 1946. március 19-én végrehajtották.

rendeződött a helyzet volt is meglátogatni, jött ide a feleségével. Én abban az időben még a politikával nem foglalkoztam, fogalmam sem volt, mi van. Tudtam, hogy jöttek a németek, Hitler fog győzni – aztán végül nem győzött, hát most mit lehet tenni? De hát az is egy népirtás volt az egész, semmi más. Hát mit csináltak a zsidókkal meg a cigányokkal? – kimondott gyilkosság volt az egész.

A Brown Boveriből aztán 1944-ben eljöttem, de nem akartak elengedni, mert én ezeket a kis varrógépmotorokat tekerceseltem. Ott akkor hadiüzem volt. Onnan átjöttem a honvédséghez ide, Szentendrére, a honvéd gumiraktárhoz lettem főlvéve, mint polgári alkalmazott. De ugye, a Brown Boveriből meg nem akartak elengedni, mert nem volt más, aki tekerceseljen. Mindent kitaláltak (hogy rosszul csináltam meg minden), csak ne kelljen felmondani, és én akkor mondtam, hogy bemegyek a katonai parancsnokhoz. Hát azt nem lehet, oda nem lehet bemenni. Kilestem egy időt, mikor nem voltak az irodában – mert közvetlenül a nagy iroda mellett volt a katonai parancsnoksághoz az út –, és beosontam. Akkor a Zsengellér volt a katonai parancsnok mellett valamilyen csicskás. Kérdezi, hogy miért jöttem, én meg mondom neki, hogy mi van. Azt mondja, nem lehet, hát katonai parancsnokság van. De, mondom, én a honvédségnél maradok továbbra is, mert akkor már volt innen egy papírom, hogy felvettek a honvédségi gumiraktárba Szentendrén adminisztratív alkalmazottnak. Akkor menjek be az öreghez – bementem és akkor előadtam neki is. Azt mondja: miért akarok elmenni? Mondom, azért, mert özvegy édesanyám van és egy húgom, és hát segítenem kell őket, és ez kiesik nekem Szentendréről... szóval adtam a hamukát. Különbö azért jöttem el, mert állandóan a Szűnyog-szigeten kellett lapítani, mert mindig bombázás volt, mikor jöttünk haza. Én gyalog jártam át az Újpesti Összekötő-hídon, onnan mentem a Megyeri útra.

Na, aztán jött nekem a behívó. Egy szentendrei alezredes volt a vezetője ennek a gumiraktárnak, és odaadtam neki a behívót. Azt mondta, nem méész sehova, maradj nyugodtan itthon, már nem sok kell, itt lesznek az angolok. Hát, de nem az angolok jöttek, hanem az oroszok. Az utolsó napon, amikor az oroszok már

jöttek fel az egyik utcán, én akkor mentem a gumiraktárból haza, előtte négy németnek adtam ki gumit. Ez karácsony előtti idő volt, és a főtörzsőrmester (az mosonmagyaróvári volt), aki a vezető volt elment haza, és én maradtam itt, én adtam ki a gumit nekik. És akkor jön egy asszony és azt mondja: mondja meg ezeknek a szerencsétleneknek, hogy menjenek, mert itt vannak a Fő téren az oroszok. Volt közöttük egy sváb gyerek, aki valahonnan innen volt, egy volksbundista.⁹ Azt mondja: Óh, és kilőtt egy sorozatot. Elég az hozzá, hogy mind a négyet itt a vasútnál agyonlőtték. Ez volt 1944 karácsonya. Én onnan mentem haza, találkoztam az oroszokkal, hazamentem és megszűnt a munka.

Hát, harcok nem nagyon voltak, de olyan disznóságokat csináltak az orosz katonák, hogy megerőszakolták a nőket. Szentendrén tele van pincékkel a hegy, és itt voltak a Zwack pálinkagyárnak a hordói berakva, hatalmas nagy hordók, talán 10 hektósak is. Ezeket kigurították a pincéből, az utcán összevissza gurították és kiverték a csatornánál a fenekét, hogy folyjon ki a pálinka, nehogy az oroszok megtalálják. Aki bírta, kannával hordta. Aztán ugye, némelyik tudott oroszul és kínálta; beszívtak a ruszkik, aztán csinálták a cirkuszt.

⁹ A Volksbund (*Volksbund der Deutschen in Ungarn*, Magyarországi Németek Népi Szövetsége) 1938-ban, Imrédy Béla miniszterelnöksége alatt alakult a korábbi Német Népművelési Egyesület utódaként. Vezetője Basch Ferenc volt, de fontos szerepet játszott a megalakulásában Huss Richárd, a debreceni Tisza István Tudományegyetem német professzora is. Az első világháborút követő sokféle sérelem nyomán meggyöngültek a Magyarországhoz erősen kötődő német nemzetiségi mozgalom pozíciói. Ez nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy az 1930-as években, még Hitler hatalomra kerülése előtt kibontakozzék a Basch Ferenc nevével fémjelzett kisebbségi német nacionalista radikalizmus. Erre alapozódott a Volksbund szerveződése.

A Volksbund a Harmadik Birodalom érdekeinek képviselője volt Magyarországon, és jelentős szerepet játszott a Waffen-SS magyarországi toborzásaiban is. A Waffen-SS (fegyveres védosztag) az SS katonai szárnya volt. Elvileg önkéntesekből állt, de 1940-től sorozottak is megtalálhatók voltak soraiban – a Német Birodalmon kívülről is. Magyar Waffen-SS alakulat volt a Hunyadi és a Hungária SS-hadosztály, illetve a Deák- és a Ney-csoport.

A Volksbund mindvégig igen megosztott szervezet volt: rengetegen kényszerből lettek tagjává, a katonai sorozások pedig igen sokakat elrettentettek tőle. Szervezettsége tehát igen nagy részben formális volt, így a magyarországi németeknek a Volksbund-tagság alapján történő későbbi kollektív büntetése mindenképpen igazságtalannak, tragikusnak minősíthető. Egy 1945 decemberében elfogadott magyar kormányrendelet az 1941-es népszámlálásban magukat németeknek valló állampolgárok közül a Volksbund és a német fegyveres alakulatok, német pártok, egyesületek tagjait, illetve „a hitlerista szervezeteket bármi módon támogatókat” ítélte kitelepítésre. 1946 januárjától összesen 180-200 ezer németet telepítettek ki Magyarországról a későbbi Kelet- és Nyugat-Németország területére.

Engem is kirámoltak egyszer. Akkor én udvaroltam egy lánynak. A laktanya felé lakott, és egyszer akarunk a szomszédba menni vízért, mert ott volt a kút. Ott áll a ruszki és mondja nekem, hogy „igyi davaj”, hogy menjek málenkij robot, és elvezetett. Ott egy mezsgye volt, ami levezetett a Dunához, arra levezetett, és amikor odaérünk a másik utcához, a fejemhez teszi a pisztolyt, hogy mindent adjak oda neki. Hát, mondom, vegye el, de hát nem volt semmi nálam. Volt egy pár pengő, hát azt elvette, aztán nem lett semmi belőle.

De nagyon kellett a nőknek vigyázni, pincékbe... meg volt olyan, aki a kútba lement és ott ült, és nem találták meg. Nálunk is voltak beszállásolva oroszok, és volt közöttük egy szemét, valami tiszt lehetett, az mindig hajszolta a nőket. Mondja nekem: hol a húgom? Mondom, én nem tudom. Nálunk a pince úgy volt, hogy a ház fala mellett lefelé jött egy ferde rész, és ott volt rajta egy ajtó, ott lehetett a pincébe lemenni. Azt mondja az orosz: ja, hogy ott van lenn, aha. Hát mondom, menj le, aztán nézd meg Megállt, spekulált, á, azt mondja, nem – és nem mert lemenni.

Sokáig ez volt, aztán már az egész társaság elment innen, csak ez a szemét, ez itt maradt és itt vacakolt. Egyszer kinn álltunk a kapunál és beszélgettünk ott a felnőtt emberekkel (mi is felnőttek voltunk már), hogy ha valami lesz, akkor megkongatjuk a harangot, és akkor mind kijön, elkapjuk a palit és kinyírjuk. És ez látta, mert ott lakott nálunk az egyik szobában. Bementem, hívott oda és mondja: mit csináltunk ott? Mondom neki, vecser¹⁰ te... mutattam neki. Spekulált, spekulált... ááá, azt mondja. Elment és többet nem jelentkezett. Hát ilyen hülye dolgok voltak. De hát ezek a szerencsétlen nők, ezek a pincében bujkáltak. Hát vannak ott olyan pincék, hogy a Fő tértől föl lehet menni a hegy alá egyik pincéből a másikba, és olyan pincék is vannak, amik egymás tetejére épültek, szóval több szintesek voltak.

¹⁰ Este oroszul

Háború után

A háború után az öreg Zayer vette át a várost, ő látta el a polgármesteri tisztelet egy darabig, aztán utána nem volt itt semmi probléma, legalábbis nem tudok róla, mert jártunk dolgozni. Kezdett visszatérni az élet, mind megindultak a gyárak és fölfejlődtek. Volt itt annyi gyár, mint a fene. Volt a Kéziszerszámgyár, a Kocsigyár, a Cementgyár, a Papírgyár, akkor volt a Slobodának egy esztergályos üzeme, akkor asztalosokkal a Greiner, akkor a Feidl... ezek mind elkezdtek dolgozni. Például a Feidl, az beépült a kocsigyárba, annak volt a faüzeme. Hát jó, elvették tőlük, de hát ő maradt tovább is ott a vezető, aztán később visszakapták. Nagyanyámtól is elvették az egyik házat, és később aztán visszakapta és azt ránk íratta, a húgomra meg rám. Hiába mondtam neki, hogy élje fel, mert már akkor nem tudott dolgozni, a háború után már nem indult újra a szikvíz üzem. A másik, a Bodor-féle, az működött, az valami földműves szövetkezet alatt működött, anyám odajárt dolgozni. De a mienk, az nem, nem is tudom, hogy mi lett vele, mert '45-46-ban még állt az üzem, de utána elvették. De megvolt, ott maradt a gép is, de nem tudom, hogy mi lett aztán vele. Lehet, hogy kidobták a szemétkébe, mert ott szép lassan aztán a háború után kihalt az egész család jóformán.

A nagyanyám is meghalt, de a lánya, az még előbb, és annak a férje is meghalt; az '50-es évektől a nagyanyámra maradt mind a négy gyerek, mert ott volt két gyerek és mi, mind a négy gyerek arra maradt. Ott kajáltunk, ott voltunk, de hogy miből csinálta, azt nem tudom. Én ugyan hazaadtam a pénzt neki, de az édeskevés volt, meg Feri bácsi, akiről meséltem, gondolom, az támogatta, mert ő még akkor is járt be dolgozni egészen addig, amíg a hajógyárat meg nem szüntették, és ott jól keresett. Gondolom, ezek ketten hozták össze azt, ami kellett.

Én 1945 januárjában beléptem a Szentendrei Kőbánya Vállalathoz, mert munka nem volt, de a nagybátyám egyik rokona, a bátyja ott volt művezető. Mondta, te, gyere dolgozni. Mondom, hova? A bányához. Mit tudok én ott csinálni? Azt

mondja, van ott egy rossz villanymotor, azt meg kell csinálni. Akkor lementem, és valóban volt egy 60 lóerős motor, akkora, mint ez az asztal. Na, nehezen szétszedtük (semmi nem volt, amivel lehetett), a tekercset kiszedtem és ugyanazt leszigetelve visszatettem – hat hónapig ment a motor. Akkor mondta a művezető, hogy itt maradhatsz, de itt ha nem lesz villanyszerelési munka, akkor ami jön, azt kell csinálni. Aztán volt villanyszerelés, mert át az egész egy faépület volt, ide csillén hordták a követ, leöntötték, akkor törők összetörték, és alul kijött a kész kő, a zúzalék meg az osztályozott kövek. Faépület volt és a vezetékek lógtak összevissza. Mondtam, hogy én így nem vállalom a villanyszerelést, ezt meg kéne csinálni. Azt mondja, írd össze, mi kell, és meg kell csinálni. Úgyhogy aztán azzal jó sokáig eldolgoztam, mert rendszeren megcsináltuk acélpáncél csőbe, az úgy biztos volt.

Aztán meg a bányába kellett kijárni, az hét kilométerre volt innen. Volt, amikor csillében utaztam ki, volt, amikor biciklivel, volt, amikor gyalog. Aztán itt a bányánál úgy volt, hogy amikor kész lett az elektromos hálózat, akkor már tényleg ami jött, azt kellett csinálni: ha kötélszakadás volt, akkor oda kellett menni, télen-nyáron akármit meg kellett csinálni. Aztán ott volt egy időszak, hogy be kellett a kommunista pártba lépni. Azt mondta a főnök, hogy ha nem léptek be, akkor keressetek munkát. Hát így beléptünk, és én akkor 52-ig ott dolgoztam, és nagyon jó sorom volt, mert jól is kerestem, de mindent kellett csinálni: ráverni a kovácsnak, lakatosmunkát... mindent, ami jött.

A bányától kaptunk mindig ellátást: babot, lencsét, lisztet meg olajat, ilyesmit kaptunk, és a későbbi időkben, '47-'48 körül már húst is kaptunk, mert akkor malacokat nevelt a vállalat. Volt egy terület, ami hozzá tartozott, ott épített ólakat, és akkor malacokat neveltek, levágták és mindenki kapott, de hát ez ritkán volt azért. Aztán csináltunk egy olajütőt, mert volt itt egy gazdálkodó, aki olajütő berendezést csináltatott. Hát zsír nem volt, olajjal lehetett főzni, és akkor mindig olajjal fizetett, minden héten kaptunk egy csatos üveg olajat. Amikor odamentünk, akkor teleettük magunkat hántolt napraforgóval, úgyhogy én nem

éreztem, hogy nincs mit enni, mert mindig valami volt – hát nem olyan, amilyen kellett volna, de a kornak megfelelő volt. Amikor jött a betakarítás, akkor meg már krumpli meg minden más is volt.

Engem '52-ben hívtak be katonának. Voltam sorozáson többször is, mindig azt mondták, hogy hát katonai segédszolgálatra alkalmas, testalkata gyenge... hát gyenge-gyenge, de jó. Olyan sovány, vékony srác voltam egyébként. '52-ben jött a behívó, és akkor levittek Herendre, ott voltam három hónapot, volt ott egy átképzés. De ott nekem nagyon jó dolgom volt, ott ismerkedtem meg azzal a gyerekekkel, aki akkor már a kocsigyárban volt villanyszerelő és már őrmester volt akkor. Kinn voltunk az erdőben Herenden, oda vittek le, és akkor ez a szentendrei srác jött: te is itt vagy? – hát gyere le, ott vagyok a rádiószobában. És akkor mentem mindig, mikor volt szabadidőm, mentem és elbeszélgettünk.

Egyszer mindenkinek kiosztották a fegyvereket, de fifikásak voltak. Odaadtak egy golyószórót, egy nagy lábakon álló vacakot. Na, hát ki tudja ezt szétszedni? És akkor én így nézegettem, hát mondom, én szétszedem. Össze is rakja? Hát mondom össze is rakom. És akkor szétszedtem, összeraktam. Na, azt mondja akkor ez a magáé lett. Te jóisten, mondom, hát mit kell ezzel csinálni? Azt mondja, majd cipeli. Akkor mondom ennek a srácnak, a haveromnak, aki őrmester volt: te Dodó, hát képzeld el, egy ilyen nagy izét adtak nekem, egy gépfegyvert. Ne hülyéskedj, azt mondja. Mondom, de. Eljött oda át, ott volt egy őrmester, a kiképzőnk. Mondja neki: te, hát mi a fenét adtál neki? Hát ennek a vékony embernek adni ilyen szereléket? Azért, mert ez haver volt, azt mondta: ennek nem fogsz adni ilyet. Hát akkor elvették tőlem, átadták egy másik srácnak, engem meg betettek a fegyverraktárba.

Olyan raktár volt, hogy amikor kiképzés volt, akkor kivittük a fegyvereket, ha nem volt semmi, akkor megpucoltuk és beraktuk. Én ott benn ütöttem el a napot. Mikor már egy hónapja ott voltam, akkor a srác, az őrmester azt mondja: nem akarsz hazajönni? Hát mondom, hogy lehet ilyen hülyeséget kérdezni? Azt

mondja, megyek fel Pestre filmért (mert minden héten volt vetítés), megyek fel filmért, elviszlek, jó? Hát mondom, jó. Kaptam egy eltávozási papírt, hazajöttünk szombaton és hétfőn mentünk vissza. Három hónap volt, de vagy két hónapon keresztül, ha nem is minden héten, de néha-néha egy napot mehettem haza, kivéve, mikor szolgálatban voltam. De akkor meg a srácok kimentettek, mert mindig jöttek oda és mondták: te, nem ég a villany az ebédlőben, nem lesz kajánk. Hát, mondom, én nagyon sajnálom, de nem tudok menni, mert szolgálatban vagyok. Na, akkor mentek a szolgálatvezetőhöz, és akkor elengedtek, hogy menjen, csinálja meg azt a villanyt, aztán majd visszajön. Akkor jó, bepakoltam ott mindent, kivettük a biztosítékot, ott matattam, aztán visszatettük a biztosítékot, hogy na, akkor jól van.

Mikor legutoljára itthon voltam, az három héttel a leszerelés előtt volt. Akkor már egyedül jöttem fel filmért, mert mondta a srác, hogy tudod, hova kell menni, vidd a filmet, vedd ki és akkor hétfőn gyere vissza. Visszamegyek, üres a tábor. Megyek jelentkezni a szolgálathoz, hogy visszajöttem. Azt mondja: mi a fenének jött vissza, nem látja hogy nincs itt senki? Hát mondom, én ezt nem tudtam, na, akkor megyek haza. Dehogy megy haza, maga itt marad, én megyek haza! – úgyhogy akkor ott maradtam és már nem is jöttem többet haza leszerelésig. Mert az egész társaságot úgy, ahogy van elvitték Tapolcára; akkor forgatták ezt a Feltámadott a tenger filmet, és odament az egész társaság filmezni. Mikor hazajöttek, maradtunk ott vagy hatan, és akkor egyszer csak hallom, hogy riadó van. Összeszaladtunk mind a hatan, puskával, minden nyavalyával – a hátamon lógott a puska. Mondja nekem a főtörzsőrmester: mióta katona? Mondom, már három hónapja. És nem tudja, hogy hogy kell a puskát fogni? – fordítva fogja a puskát! Mert annak előre kellett állni, én meg csak úgy fölvettem . Na, azt mondja, tűnjön a szemem elől. Mindjárt mentem onnan, de nem is lett semmi, aztán két napra rá mindjárt kaptuk a papírt, leszereltünk, jöttünk haza.

A szentendrei srác, akivel összeismerkedtem, az villanyszerelő volt szintén, ilyen motortekercselő. Őrmester volt és nagyon jó sora volt neki, mert a híradós

szobában volt, és mindig átjártam oda hozzá beszélgetni. Mondja nekem: te, leszereltek most már, miért nem jössz át a kocsigyárba? Ott dolgozott a kocsigyárban. Én kezdtem spekulálni: a bányában akkor már nem nagyon volt munka, mert akkor már voltak rendes teherautók, és azok a bányák, amik autóval szállították a követ, azok könnyebben házhoz tudták vinni. Mi csak arra voltunk képesek, hogy beraktuk a vasúti kocsikba és onnan megint külön szállították, tehát nem nagyon ment ennek a bányának, úgyhogy lassan-lassan oda lukadt ki, hogy megszűnik. Akkor az irodán az egyik srác azt mondta: majd én elintézem neked, hogy elmenj a kocsigyárba, mert van ott egy ismerős valamelyik osztályon, elintézem, hogy áthelyezéssel felvegyenek. Így kerültem áthelyezéssel oda 1952 végén, és ott voltam 1983-ig, tehát ez volt az egész, amit végigjártam.

Na, akkor mentem a kocsigyárba, de annak egy külön története van. Az a háború előtt a Láng gyár volt, egy ilyen lószerszámöntő-műhelye volt neki. Lószerszámokat, zablákat gyártott, az egy kis kóceráj volt. Amikor a háború bejött ide, akkor azt elvették vagy megvették, elég az hozzá, hogy kibővítették és ott volt kocsigyár címen egy gyár, ami hadiüzem volt, és ott robbanó dolgokat meg a puskáknak a külső részét csinálták. Ezt egyébként a Brown-Boveriben is csinálták, ezt véletlenül tudtam meg, hogy az is hadiüzem volt. Volt annak lenn egy kis része, ami kovácműhely volt, ott ilyen fekete, bevont csavarokat gyártottak. Ott ilyen marha nagy függönyök lógtak, és egyszer, mikor lementünk, véletlenül bementem a függöny mögé – elállt szemem-szám, hát ott trehálták az ágyú hüvelyeket, ezeket csinálták itt.

Na, mikor a háború befejeződött, akkor maradt tovább a honvédség keretében a kocsigyár és csinálták a honvédségnek a lószerszállító kocsijait, de ez nem sokáig ment. Akkor ráálltak, hogy kezdtek gyártani a mezőgazdaságnak, ugye akkor voltak a téeszék. Először kocsikat gyártottak. Akkor utána kezdtek teherautó által vontatott trágyaszórókat meg traktorral vontatott trágyaszórókat, meg mindenféle szállítókoszt gyártani, és akkor egy jó darabig ez ment. Utána

megint nem volt munka. Akkor kezdtük az iskolapadokat gyártani, aztán csináltunk talicskákat, minden nyavalyát, ami kellett, aztán az erdészetnek csináltunk mindenfélét. Végül aztán ráálltak a személykocsi utánfutókra, és egész addig, amíg állt a kocsigyár, azokat az utánfutókat csinálták. De mindig lejjebb ment, végül csak ez lett, és akkor valami maszek megvette, mert már fölbomlott az egész, részekre kitagolták, és akkor már nem nagyon ment semmi. A maszek később eladta, és végül a tanács az egészet megvette és épített oda egy csomó lakást. Úgyhogy, most lakások vannak ott. Hát szóval ez a kocsigyár története.

Na, amikor én '52 végén mentem a kocsigyárba, mondták, itt a kartonod, add le – én meg nem adtam le. Vagy egy hónap múlva egyszer hívatott a párttitkár: hát Mervó elvtárs, maga párttag volt. Mondom, igen. És hol a kartonja? Mondom, elégettem. Azt mondja: miért? Mondom, azért, mert én nem akarok párttag lenni. Mondom, ha engem a munkám alapján nem vesznek föl, akkor én nem akarok párttag lenni. Nem lett semmi probléma belőle. Annyi lett, hogy behívatott a Janza, az igazgató. Ott volt a párttitkár is, és akkor a Janza mondta, hogy kizárnak a pártból. Jó, mondom, köszönöm szépen. És akkor nem is faggatott többet, nem piszkált aztán, úgy elvontunk.

De hát a melóm nem kifogásolhatta, mert mindent megcsináltam és mindent meg tudtam csinálni, amit rám bízta. Megtekerceseltem a motorokat... hát a srácok úgy szerettek ott, hogy ha valami jött, akkor mindig mondták, hogy a Mervót hívjátok. Én kimentem, megcsináltam nekik mindent, a többi meg kiment, aztán csak valamit matatott. Mikor még jól ment az üzem, mikor a honvédségnek dolgoztunk meg kezdtük a kocsikat gyártani, faipari melegágyi ablakokat csináltunk, akkor három műszakban dolgoztunk: 6-tól 2-ig, akkor 2-től 10-ig és 10-től reggelig. És akkor mindig valamelyikünk benn volt. Én szerettem bent lenni, eltekeregtem, mert éjjel azért nem ment úgy a munka, mint napközben. Ha bejött valami meló, azt megcsináltuk, de olyan hamar eltelt az idő, hogy az csoda. Hát ilyen dolgok voltak.

Na, aztán ott nem kérdezték, hogy én hány gimnáziumot jártam, csak azt tudták, hogy jártam gimnáziumba, és akkor mondja nekem a villanszerelő csoport vezetője: Sanyi, áthelyeznek téged az irodába. Mondom, nem akarok én irodába menni. Dehogynem, azt mondja, menj az irodába, jobb lesz a pénzed és jó munkaköröd is lesz. Hát aztán föl hívatott az igazgató és megdumáltak, bércsoportvezetőnek tettek meg. Azt mondja, neked megvan az iskolád. Jó hát megvan. Úgyhogy aztán ott nagyon jó viszony alakult ki az igazgató, a főkönyvelő és én között, mert mind a kettő horgászott, én meg a horgászegyesületben akkor vezetőségi tag voltam már, volt úgy, hogy el is mentünk hol ezzel, hol azzal horgászni. Gyere, azt mondja, elmegyünk Szigetcsépre, van ott egy nyaralója a vállalatnak, be kell kötni egy villanyrezsót. Gyere, azt mondja, elviszlek, aztán utána pecálunk egy jót. Hát szóval így voltam, és akkor ott voltam egész végig, onnan már csak a betegség hozott el.

A vállalatnak volt egy telepe a Balatonon, odajártunk. Mert csináltunk ilyen kis faházakat is egy időben a kocsigyárban és mikor azokat nem tudták eladni, akkor levitték a Balatonhoz és csináltak egy kis telepet; volt ott vagy 8-10 kettő-négyszemélyes kis ház, és oda jártunk le. Akkor is lementünk, mikor fölszabadult a Balatonon a horgászati tilalom, mert a kocsigyárnak volt egy horgászcsapata. Akkor azokkal lementünk kihasználni, hátha a ponty most jobban összejön, de nem, csupa angolnát fogtunk. Akkor volt, hogy kaptam egy beutalót Balatonfenyvesre, ott voltunk a feleségemmel, utána rendszeresen járkáltunk ide le. A közjegyzővel jó ismertségben voltunk, volt, hogy azokkal együtt mentünk oda le. A '60-as években egyszer elmentünk velük (mert nekik volt kocsijuk, nekünk nem volt) a Dalmát-tengerpartra; körülmentünk, fölmentünk Montenegróba a hegyek között, aztán úgy mentünk Makarskára.

Családalapítás

Na, én aztán 1946-ban nősültem meg, egy hegyi lányt vettem el, egy Mezei Anna nevezetű lányt, akit az édesanyja nevelt, mert az édesapja valamikor, nem tudom

mikor meghalt. A Legényegyletben ismerkedtünk meg, voltak ezek a Mária-lányok¹¹ meg akik a polgáriba jártak – ő is oda járt a Bajcsy-Zsilinszkybe, az apácázárda volt. odajárt Ezek mind átjöttek a Legényegyletbe, aki akart, vagy akinek volt ismerőse, azt szívesen látták az Egyletben. Nem hétköznapi jártak be, csak szombatonként, amikor ösztánc volt, és akkor vasárnap, mert néha még akkor is tánc volt este, de napközben ott kugliztunk, biliárdoztunk, pingpongoztunk – és hát ott jöttünk össze.

Énnekem nagyon nagy dolog volt az egész házasság. Én előtte udvaroltam négy évig egy nőnek, de mikor bejöttek az oroszok, hát akkor én úgy vettem észre, mintha ő ott kokettálna a ruszkikkal, és akkor föl húztam az orrom és azt mondtam: ha neked olyan leszek mint egy ruszki, akkor szóljál. És otthagytam őt, de azért nagyon piszkálta a csőrömet, mert marha szerelmes voltam ám. És hát bementünk az Egyletbe, és akkor kezdtem a másikkal foglalkozni és így jöttünk mi aztán össze. Ez az első szerelem akkor elment, eltűnt, nem is tudom, hogy mi lett velük. Valahol Pismányban építkeztek, de most már meg is haltak.

Amikor összejöttem a feleségemmel, meghívtak egyszer kukoricafosztásra, akkor még divat volt. Anyósomnak voltak földjei, és akkor ott összejöttünk és hazafelé elköszöntünk egymástól. Hát mikor jössz megint? Na, majd holnap jövök. És akkor szépen, rendszeresen kezdtem járni, majd egy évig jártam és akkor megkértem a kezét. És akkor fölköltöztem anyósomékhöz, és attól kezdve aztán, hogy a családdal mi volt, azt már csak nagyon ritkásan tudom, mert nem

¹¹ A Mária-lányok intézménye elsősorban azokon a tájakon virágzott, amelyek jelentős mértékben hozzátartoztak egy-egy búcsújáróhely vonzáskörzetéhez. Mária-lányoknak nevezték azoknak a nagylányoknak a csoportját, akik körmenetekben és búcsújárások idején rendszeresen vállukon vitték a Hordozó Mária szobrát. A Mária-lányok száma vidékenként változó, volt, ahol csak a négy-hat szoborvivő lányra vonatkozott a kifejezés, de előfordult, hogy így nevezték a fáklyásokat és a lobogóvivőket is. Országszerte jellemző: népviseleti szabásvonalú fehér ruha, menyasszonyi koszorú, a fehér ruhára felerősített színes szalag, az erényes élet mint követelmény, közszereplés az egyházi ünnepeken. Búcsújárásra, körmenetre virágos-zöld füzért fontak a Mária-szobor körüli oszlopokra, nagy ünnepek előtt segítettek rendbe tenni a templomot. Általában külön rendet alkottak a falu társadalmában. Makulátlan hírű és erkölcsű lányok kerülhettek soraikba. A legények nagyra becsülték a Mária-lányokat, és kitüntetésnek számított, ha udvarolhattak nekik.

nagyon jártam le. Én oda fölköltöztem, ott dolgoztam, a házat renováltuk meg mit tudom én, mi mindent csináltunk. Mi is tartottunk mindig egy disznót, meg én mindig vettem egy bárányt, és amikor levágtuk a disznót, akkor a bárányt is beledolgoztuk. Azt én dolgoztam fel, mert én az édesapámtól megtanultam ezt a mesterséget.

A feleségem a járásbírószágon dolgozott, ennek alapján összemelegedtünk az akkori közjegyzővel. Amíg azok éltek, addig olyan nagyon jó barátság kötött egymáshoz, hogy az nem igaz. Ők rábeszéltek 1954-ben, hogy Petyinában van egy telek, azt vegyük meg. Én akkor a húgommal egyezkedtem, mert mindig mondták, hogy gyere, hozzá pénzt, mert kell a házra ezt csinálni, azt csinálni. Rossz természete volt, ha nem volt folyton a nyakán az ember, akkor rögtön jött, hogy persze, én már nem is érdekellek titeket. Mindig piszkálta az embert, de hát énnekem akkor már családom volt, nekem ott kellett először lenni. Mondtam neki, nézd, én nem adok semmit, vegyétek meg a házat, aztán csináljatok, amit akartok. Így lett az övék a ház. Azt mondja jó, megvesszük, de mondd meg, hogy mennyibe kerül. Mondom, én nem mondok semmit, értékeltesse fel, és amennyi, annyi. Akkor sokáig nem is beszéltem a húgommal, mert mikor az osztozás volt a házzal, akkor nagyon összevesztünk, és végül aztán mondtam neki, hogy vigyétek a fenébe, aztán egy olyan kis bánatpénzt kaptam érte.

Én sajnáltam, hogy a nagyanyám nem élte föl, mert megérdemelte volna, hogy eladja és jó életet éljen. Szeretett, akármi volt, mikor már legény voltam. Például volt egy eset, hogy elmentem hozzá és mondtam, hogy nagymama, veszek egy motort. Veszel motort, hát milyen motort? Hát mondom, egy motorbiciklit, mert akkor már méhészkedtem is és kellett nekem. Egészen 1960-ig, több mint tíz éven keresztül méhészkedtem, egy időben voltam a Méhész Egyesült vezetője is, de nem sokáig, végül aztán húsz családom lett. Nagyon vigyázni kellett, hogy ne szálljanak el. Fönn Petényben, Nógrádban fogtam be őket, ott fönn csüngtek a fán a kasok, én meg fölmentem és leszedtem őket. Na, vettem egy öreg 250-es DKV-t, önindítósat. Hát aztán, kérdezte a nagymama, mennyibe kerül? Hát

mondom, ennyi, és adott hozzá pénzt. Hiába mondtam, hogy nem kell nagymama – dehogynem, tedd el, azt mondja. Egyébként nagyanyám egy nagyon kreatív nő volt. Olyan dolgokat csinált, hogy az nem igaz. Például emlékszem rá, hogy mi nem vettünk falvédőt az ágyhoz, hanem zsákvászonra, búzás zsákra varrt. Szétvágta őket és pamutból olyan gyönyörű képeket varrt rájuk, hogy az csoda. Nekem is csinált az ágyamhoz egy falvédőt, egy nagy bőgő szarvas volt rajta; hónapokon keresztül ült és csak csinálta, amikor ideje volt. De ő javította a szódásüveg fejeket is, értett mindenhez. Főzni rettenetes jól tudott. Szóval velem olyan volt, hogy mindent megkaptam tőle.

Így volt, akkor megvettem ezt a motort, ez volt olyan '51 vagy '52-ben, de hát akkor nem volt akkumulátor hozzá. Én összebuheráltam ilyen vasnikkel akkumulátorokat, összekötöttem őket, fölszereltem a motorra és azzal jártam. Egy zseblámpa elemmel elindult, egy önindítós motorral indult, utána ment. Ezzel jártam, és akkor kezdett bejönni a Pannónia. Jött be az első Pannónia, és én, mikor megálltam mellette, na, mondom, az enyémből is csinálunk Pannóniát. Akkor csináltam hozzá ilyen teleszkópos villát meg azt a hosszú nyeret, ami a Pannóniákon volt. Azzal is adtam el.

Nagyanyám tulajdonképpen nem betegségbe halt meg, hanem leesett. Három, vagy négy lépcsőn kellett fölmenni az újonnan épült házba, és őneki fönn volt egy kis szobája, és akart lejönni, megcsúszott, elesett és eltört a combnyaka. Hát látni a fényképen is, 113 kg volt. Testes, erős testű volt és fölfeküdte magát, nem bírta beforni neki a seb, és az vitte el. Hát ez van. Utána aztán már nem is nagyon jártam le, mert hát minek menjek, csak azért hogy mérgeződjek? Akkor abból a kis pénzből én megvettem ezt a petyinai telket ezer forintért, aztán ott laktunk mi az anyósommal nagyon sokáig. Nagyon jó volt az a ház, mély pincéje volt. De semmi csatorna... nem volt víz, a kútra jártunk vízért. Írtam is erről egy cikket az egyik újságba, hogy Szentendrén mennyi kút volt, és elhanyagolták, és ha valami lesz, akkor mi lesz. Egyszer csak jött, hogy ássuk ki a vízvezetéknek

az árkot és akkor beköthetjük a vizet. Kiástuk az árkot, de attól kezdve fölvizesedett a ház, állandóan vizes volt a padló, a falak, minden vizes volt.

Egy alkalommal a feleségemmel elmentünk a Balatonra, ez már 1952 után volt bőven, mert akkor már a kocsigyárban dolgoztam. Mikor hazajöttünk, azt mondja az anyósom: eladjuk a házat gyerekek, veszünk egy telket és oda építünk. Meg voltunk döbbenve: hát hova akar? Végül egy olyan nyavalyás kis hegyoldalt nézett ki, hogy mondom, én ebbe nem megyek bele, anya maradjon itt és mi majd építünk. Akkor indult az építkezés.

Végül negyven lakást építettünk a KISZ-nek az égisze alatt, de tulajdonképpen egy közösség alakult meg negyven taggal, azok dolgoztak, azok adták a segédmunkát, az építőipari KTSZ pedig adta a szakmunkást. De az nem ment sehogy, mert egy ilyen épületen a KTSZ két hétig húzta fel csak a falakat, mert az alapot mi megcsináltuk; leöntöttük, kibetonoztuk az alapot, fölraktuk rá a panelokat, akkor jött a KTSZ és kezdte a falat építeni, de két hétig csinálta egy brigád. Aztán fölvtünk három kőműves srácot (egy technikust és két másik srácot), azok egy nap alatt felhúzták az első szintet, tehát két nap alatt egy házat felhúztak, ami nem volt mindegy, mert nekünk az volt a rossz, hogy mindig tíz embert kellett hozni. Négy turnus volt, négyszer tíz ember, azok váltották egymást. Egyik héten egyik, másik héten a másik, ha valaki kimaradt, az köteles volt valakit fölvenni, aki helyette dolgozik. Voltak nők is, de ők csak tereprendezést csináltak.

Volt két-három emberünk, aki szinte végig velünk dolgozott. Amikor nekikezdünk ennek az építkezésnek és már az alapokat ástuk, volt egy intéző bizottság. Hordták ide az anyagot, a sódert meg a cementet. Aztán jön ki ide a feleségem, hozza nekem az ebédet. Te, azt mondja, hova hordják ezek a sódert? Azt mondja, nem tudok a kapuból kimenni, mert a szomszédnak egy ilyen nagy halom sódere van. Mondom, itt valami svindli van a dologban. Kocsikat kértünk a vállalatoktól és azok hordták, azok minden fuvarért kaptak tíz forintot – de hát ott

többet kaptak. Akkor elkértem a számlát, és ott tetemes különbség volt. Nekünk a cementgyárban volt lerakva ez a sóder, ott érdeklődtem, hogy nem kaphatnám-e meg, hogy mennyit vittek el. Volt ott egy ismerős srác, és amit megkaptam, az itt volt, a különbözet meg semmi. Akkor összehívtam én hülye fejjel a társaságot és mondtam, hogy azért jöttünk össze, mert ez és ez van, és én fölszólítom a vezetőséget, hogy ha nem intézkednek, akkor én elmegyek a rendőrségre. Akkor elkezdtek hímezni, hogy igen, mert kevés az ember meg ez, meg az. Akkor engem választottak meg vezetőnek, úgyhogy ennek az építését én vezettem végig, és volt mellettem egy mérnök srác (az most az autópályának a főmérnöke egyébként), azzal vittük aztán végig egészen addig, míg át nem adtuk, de hálát nem kaptunk érte, mert az emberek tudja, milyenek, nem jó velük.

Úgy kerültem én ide, ez a legjobb ház, ami került. Két ház volt: ez meg egy az alsó végén, lenn az út mellett. Aztán voltak ilyen problémáim, hogy följelentettek, hogy ezt nem kapták, azt nem kapták, jött ki a Népi Ellenőrzési Bizottság, behívtak a Tanácshoz... Mondja a feljelentő, hogy hát olyan dolgokat fizettek ki, ami nincs is benne. Aki feljelentett, az is itt lakik most. Mondja neki az ellenőr: honnan tudja? Adjon róla papírt. Hát ő nem tud, de mondom, én viszont tudok. Itt vannak a papírok és nem azt fizettük ki ami rajta van, hanem amit nem csináltak meg, azt levettük és a különbözetet fizettük ki. Akkor mondja a KTSZ vezetőinek, hogy hát mutassa kérem a költségvetési papírokat és a fizetést. Hát ő nem tud semmit mutatni, mert szőrén-szálán eltűnt az egész, úgyhogy ezzel be is fejezték az ügyet, itt maradtunk. Utána feljelentettek birtokháborításért, mit tudom én, de hát mind ilyen alaptalan nyavalya volt.

Aztán egy ideig még jártam oda a petyinai telekre is, aztán amikor lerobbantam akkor már nem tudtam kimenni. Próbáltam, hogy kimegyek busszal és fölmegegyek gyalog, de nem bírtam. Azt mondtam a feleségemnek adjuk el, úgyhogy azt eladtuk valami záhonyi vasúti ember vette meg nyaralótelepnek, mai napig is ott áll. Azzal nagyon sokat dolgoztam, mert ott nem volt semmi fönn, se villany, se

víz még ház is talán csak négy-öt volt fönn. A Dunáról hordtam két kannával föl a vizet a hegytetőre; akkor fiatal voltam, akkor ment, most már nem megy.

A nyugdíjas klub

Aztán egyszer egy május elsejei rendezvényen voltunk a szigeten sok zászlóval, én meg hajadonfőtt voltam a napon, és kaptam egy agytrombózist. Onnan bevitték kórházba, és mikor hazajöttem, a főorvos azt mondja: hát Mervó bácsi, magát le kell százalékolni, de nézze, van két hete még a korhatárig, intézze el a kocsigyárban, hogy ezt a két hetet valahogy húzza ki ott. Akkor már jobban járkáltam, mert ez '84 július eleje volt, és én július 25-én születtem. Előtte már én majdnem egy évig betegállományban voltam és úgy járkáltam. Akkor kibotorkáltam, mondom a személyzetisnek, hogy baj van, mert nem akarnak nyugállományba tenni, hanem rokkantságira, mert azt mondta a főorvos, hogy addig nem lesz kész a papírja. Azt mondja, jól van, menj haza, nem lesz semmi, fizetett szabadságon leszel. Úgyhogy megkaptam két hét fizetett szabadságot, és akkor eljöttem 1984 júliusában nyugdíjba. Azóta járom a horgász irodát, jártam sokáig, de most, mikor már betöltöttem a 82-t akkor mondtam, hogy már nem csinálom.

1983-ban már feleségem nyugdíjban volt. Ő a nyugdíjas klubba járt, ott vezetőségi tag volt, és mondta, hogy gyere el te is, hát mit ücsörögsz itthon egyedül? Úgyhogy '83 óta oda járogatok a nyugdíjas klubba. Aztán, mikor meghalt a feleségem, mert ő volt a gazdasági ügyintéző, akkor énnekem adták át, hogy csináld te, és én egész tavalyig csináltam a nyugdíjasoknak ezeket a pénzügyi dolgait. Aztán most már mondtam, hogy elég, most már nem csinálom. Úgyhogy eljárok, de nem foglalkozom velük, csinálnak, amit akarnak most már.

Ott minden évben négy névnapot tartunk, szóval negyedévenként, aki beleesik egy negyedévben. Akkor van karácsony, húsvét, újév, ezeket mind

megünnepeljük és akkor mindig főznek valamit a lányok vagy szendvicset csinálnak, mikor hogy. Mindig mondtak köszöntőt, és amikor, aki a köszöntőket mondta, az beteg lett, nekem mondogatták, hogy te Sanyi, mondjál te egy köszöntőt. Hát akkor még én vezetőségi tag voltam, ugye a gazdasági vezető, hát azt mondtam, hogy Isten éltesen Sándorok, ezek, azok. Egyszer aztán kezdtem spekulálni. Mondom, a jó életbe, mindig csak ezt mondom – akkor aztán elkezdtem verset írni. Aztán annyira belejöttem, hogy akkor már kezdtem Szentendréről is – van két külön füzetem, ami Szentendréről szól –, meg utána kezdtem az ország dolgairól írni, úgyhogy 300 versem összejött. A mai napig is mindig engem nyaggatnak, hogy mondjak már verset.

Egy nagyon érdekes eset volt. Voltunk egy ünnepi nyugdíjas találkozón, meghívást kaptunk, hogy valami műsorral menjünk föl. És ezek az asszonyok mindig csinálnak valamit: csinálnak divatbemutatót ilyen nevetséges dolgokkal, hogy mit tudom én, régi divatú buggyos nadrágba öltöznek nagy szívvvel a fenekén, meg ilyen marhaságokat. Vagy csinálnak egy ilyen kánkán táncot (azzal még a Nemzetiben is voltunk), és akkor mindig kell egy szöveget írni hozzá, hogy ez stimmeljen, mert nem mehetek oda, hogy na, jönnek a lányok aztán táncolnak. Aztán mindig írok hozzá egy-egy verset, azt mindig elmondjuk aztán leadjuk. Hát most voltunk ezen a tapolcai találkozón, és ott is vers kellett – hát versben mondtam be az egészet, amit csinálnak. Marha nagy sikerünk volt, és ahogy én ott állok, egyszer egy nő odajön hozzám és azt mondja, hallja, maga olyan ismerős nekem, ez a név, a Mervó olyan ismerős nekem. Hát mondom, Mervó Sándor, 86 éve élek Szentendrén. Na jó, jó, de nem a Határcsárdánál lakik valahol? – mondom, nem. Hát ott a környékén, a Szász Endre víkendházának a környékén? – mert itt épített egy nagyon szép víkendházat. Hát mondom, azzal határos vagyok, de nem ott lakom, hanem ott volt telkem pont a Szász Endre házában. Na hát, azt mondja, onnan ismerem magát. Valami operaénekesnő, akik a Szász Endréhez jártak ki. Na, azt mondja hát akkor onnan ismerem magát – hát ilyen az élet, látja. De nem tudom a nevét, nem tudom, hogy ki volt. A záróműsort ő adta, operett dalokat énekelt és én meg nem

bírtam bemenni a terembe, mert marha sokan voltak, úgyhogy csak hallottam az énekét, de nem hallottam, mikor bementék a nevét. Hát ez van. Majd egyszer, ha megint lemegyünk, megkérdezem.

Az utóbbi években reggel megyek először a feleségemhez a temetőbe és akkor lemegyek a Duna-partra, végigjárom a várost, aztán haza. Pontosabban 1995 óta, amikor elmegyünk kirándulni a nyugdíjasokkal, akkor nem megyek, mert akkor 6 órakor indulunk – hát 6 óra előtt nem nagyon megyek ki. Most, mikor ezek a nagy melegek voltak, akkor két napig nem bírtam kimenni, akkor olyan hű de nem jól voltam, mondom hát nem reszkírozom, nem megyek ki. De hát itt van, nincs messze. Hát most úgy csinálom, hogy minidig hajnalban megyek ki. Öt órakor felkelek, kimegyek a temetőbe. Meggyújtok egy gyertyát, meglocsolom a virágokat, ha kell aztán... hát igen, 49 évig éltünk együtt.

Fényképalbum

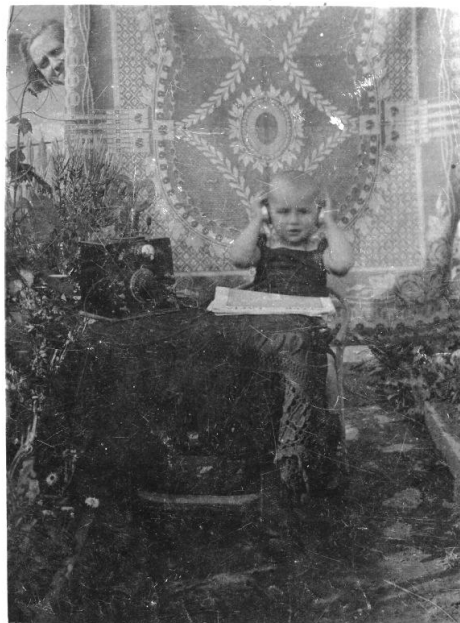
Fénykép címe:	Szüleim a szüreti mulatságon
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1920-as évek
Kulcsfigurák:	Mervó József, Mervó Józsefné

Ez egy szüreti mulatság, itt az édesapám Mervó József (legfelül) és édesanyám, Schulcz Ilona (álló sor, jobbról az 5.) is rajta van. Nem tudom pontosan, mikori a kép. Hogy itt már házasok-e vagy nem, azt sem nem tudom, valamikor 20-as években készülhetett, mert édesapám 1935-ben halt meg, és itt még fiatalok. Ez talán a Legényegyletnél van, de ez nagyon régen volt, már megváltozott azóta, de nem tudom biztosan, mert jártak mindenféle kocsmába és csináltak bálokat meg mindent. De hát ezek a képen már idős emberek, akiket én nem ismertem, úgyhogy mást nem is tudok, hogy kicsoda.

Fénykép címe:	Egyéves koromban
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1924.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Na, ez én vagyok 1924-ben, itt egy éves lehettem. Ezt a Weiss József fényképész csinálta, akkor még ő volt itt Szentendrén, utána jött a Hatschek, később ő lett Szentendrén a fényképész. A Hatschek egyébként egy rokkant férfi, a Fő téren volt neki is az üzlete. Ahogyan Szentendrén sok üzletes, ő is zsidó volt, de nem hozták föl azt soha, hogy hát ez zsidó, itt ne dolgozzál, ne menjél ide, vagy itt ne vásárolj – soha nem volt itt ilyesmi.

Fénykép címe:	A detektoros rádióval
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1925.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ezen is én vagyok, ez 1925-ben készült és a detektoros rádiót hallgatom. A nagybátyámnak mindjárt volt rádiója, amint bejött az akkumulátoros rádió, ő egyből vett egy olyat. Az egész család azt hallgatta, később én is csináltam olyanokat.

A háttérben a Szentkúti Sándorné van, ő a férjével a család barátai voltak, akik majdnem minden hétvégén kijöttek hozzánk Pestről. Szombat, vasárnap ott voltak, aztán este mentek haza. Hogy honnan kerültek hozzánk, azt nem tudom, de úgy tartották számon őket, mint családot. Ezt a képet is biztosan a Sándor bácsi csinálta. Nem tudom, ők mikor kezdtek kijárni, mert nekem csak Sándor bácsi és Janka néni voltak, aztán kész. Volt olyan, hogy kaptam tőlük például aranygyűrűt ajándékba.

Ez is egy érdekes történet, mert nem tudom, hogy a háborúban vesztette el vagy hogyan, de csak fél lába volt a Sándor bácsinak, és múltákkal járt. A MÁV-nál dolgozott valami irodai munkán. A felesége pedig egy Zwillingert nevező zsidó

ékszerésznél dolgozott, mert ékszműves volt. A háború után nem tartottuk a kapcsolatot, mert a háború alatt a feleség meghalt, 1943 körül. Az öreg maradt csak egyedül, elvett egy másik nőt, és utána már nem nagyon jártak hozzánk.

Fénykép címe:	Óvodában
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1930. június 9.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez egy óvodai kép, a zárdának az óvodája, egyházi. Balról a második vagyok én. Innen mindenkit ismerek, de majdnem mindenki meghalt már. A mostani óvoda, ami a patak partján van, az az óvoda volt ez, de már át van alakítva.

Egyszer, mikor még óvodás voltam nagyon nagy árvíz volt. Kis kölyök voltam, mentünk a Kálváriára futballozni. A patak meg volt áradva. Egy kis híd vezetett át rajta, amit pont akkor javítottak és addig rátettek egy kis 20-25 centi széles vassínt, hogy át bírjanak járni, akik mennek a rétbe kapálni vagy valahova. Na, mi mentünk futballozni, én mentem utolsónak, és amikor a híd közepére értem, az egyik kölyök meghintáztatta a hidat, és én bebukfenceztem a patakba. A lélekjelenlétemnek köszönhetem, hogy nem fulladtam bele, mert megkapaszkodtam a vassínben, és a Szamos Matyi, aki a cukrászda alapítója lett észrevett, leszaladt, bemászott a híd alá és kihúzott a patakából.

Fénykép címe:	Szüreti mulatságon húgommal
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1930.
Kulcsfigurák:	Mervó Sándor, Mervó Margit

Ezen a képen az édesapám húga és a férje szerepel, a Stiegler házaspár, valamint én és a húgom, aki nálam három évvel fiatalabb. Ez is egy szüreti mulatságon készült. A Stiegler házaspár volt a bíró és a bíróné, ők benn ültek akkor egy hintóban, abban mentek a mulatságra. Hogy ez hol készült, azt nem tudom, mert sok helyen a Legényegylet vagy a Munkásegylet, néha egy-egy kocsmá csinálta a mulatságot, de legtöbbször a Legényegylet, talán ez is ott van.

A Stiegler házaspár is velünk lakott, ők is segédkeztek nagyanyám szódaüzemében, amit ő még 1882-ben örökölt. Szinte az egész család ott dolgozott. Mi, srácok hordtuk a vizet, és mikor már elég volt, hajtottuk a gépet, amennyit bírtuk, a felnőttek meg töltötték. Az asszonyok dolgoztak tulajdonképpen vele a legtöbbet, mert a férfiak, azok hordták a szódát, terítették ki a kocsmákba.

Fénykép címe:	Elemi iskola tabló
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1931.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez az elemi iskolai tablónk, de ez nem egy osztály, hanem kettő, ahogyan a táblán is látszik. A felső sorban balról a második vagyok én, a harmadik pedig a legjobb barátom, Szántó Balázs, akivel sülve-főve együtt voltunk. Az apja ács volt, és a családdal is nagyon jó barátságban voltunk, összejártunk sokszor.

Abban az időben csak a Templom-dombi és a zárdai iskola létezett. Volt egy zárdai a mai Bajcsy-Zsilinszky utcában, ami a Városháza mögött van, az a papokkal össze is volt kötve. És volt még a Templom-dombi, de abban az időben mindegyiknél úgy volt, hogy templomba kellett járni. Kellett egy kis könyvecskét beadni a sekrestyébe, oda a plébános beírta, amikor megjelentünk – hát aztán kijátszottuk, amikor lehetett, pláne gimnáziumban.

A haverjaim körülbelül azok voltak, akik a környéken laktak, sokan itt vannak ezen a tablón is. Az egyiknek ács volt az apja, a másoknak kovács, a

harmadiknak meg gazdálkodó. A gazdálkodóhoz jártunk mindig, mikor este kellett a tejet hordani; mentünk vele, hordogattuk a tejet és csináltuk a csintalanságokat: becsöngettünk valahová, aztán elszaladtunk. A kovácsnak a fiához, oda azért jártunk, mert két lány volt ott, mi meg fiatal kölyök voltunk akkor. De mikor a nyári szünet eljött, akkor az egész fertály összejött, mindig a patakon voltunk és csináltuk a harci játékokat fakarddal, meg a vasútiakkal összeverekedtünk, meg ilyen hülyeségek voltak.

Elemi iskolába mindig reggel nyolctól mentünk délig, iskola után pedig kellett dolgozni. Mikor kicsik voltunk, akkor még jól is esett, hogy hordtam nekik a vizet, vagy húztam, de már mikor nagyobbak voltunk, mikor gimnáziumba jártam, akkor már nem hagytak, akkor már le kellett ülni tanulni is, de persze dolgozni is kellett. Hú, azért sok verést kaptam, még nyári szünidőben is mindig elkaptak. Én azt csináltam, hogy lestem, most hol vannak, mint vannak, és mikor úgy volt, hogy el lehetett lógni, kimentem, de mikor hazamentem, akkor jött ám a verés. Nagyanyám nem volt szívbajos, nadrágszíjjal úgy elvert, hogy csak úgy porzott. Na, de nem lehetett tőle olyat kérni, amit meg ne adott volna.

Fénykép címe:	A ház előtti padon
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1934.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a családi háznál van, de ez nem a mi házunk, ez a szemben lévő ház, amit aztán megörökölt a húgom. A gazdasági udvaron van tulajdonképpen ez a pad. Ezt már a Szentkúti Sándor fényképezte, itt olyan 10 éves lehetek.

A lakóházban, ahol élünk ott volt eredetileg a szódaüzem is. Az egy vályogból épített kis ház volt, oda kellett egy szűrőt csinálni a vízre és rendesen tisztában tartani; ezt ellenőrizték is mindig. Nagyanyám valamikor a '30-as évek közepén vett fel kölcsönt, és akkor átépítették a házat, mert az eredetileg egy parasztház jellegű kis kátránypapír tetős ház volt. Állandóan befolyt a víz, mindig javíthatni kellett, de hát mit lehetett csinálni, ott élünk. Akkor fölépíttette ezt az új házat, és akkor ott lakott a család anyámon, és a húgomon kívül. Az alattunk lévő házat megvette nagyanyám – az egy olcsó vétel volt –, és anyámék ott laktak, de abban volt egy lakó, és lakót nem lehetett akkor csak úgy kitenni. Ez a két ház még most is megvan: az egyikben a húgom lakik, a másikban pedig a Stiegler-gyerekek, édesapám húgának a gyerekei és a leszármazottai, mert mikor megnősültem, akkor én fölköltöztem a hegyre.

Fénykép címe:	Kalapban
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1933. március 12.
Kulcsfigurák:	Mervó Sándor, Mervó Margit, Stiegler Erzsébet

Na, ez én vagyok, a húgom és a kis Stiegler Erzsike. „A díszes társaság bemutatkozik” ez van a hátuljára írva. Semmi ünnep nem volt. A háttérben van egy ponyva, amit mindig feltettünk, hogy ne látszódjon a fal.

Fénykép címe:	A család
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1934-35.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a családi kép. Baloldalon az édesapám, aki nem sokkal később, 1935-ben meghalt tüdővészben. Amikor édesapám tüdővésszel elment, akkor megkapta az édesanyám is a betegséget és bekerült a kórházba; Karcagon volt valamilyen intézetben sokáig. Mikor meghalt az édesapám, és már az anyám is beteg volt, akkor a nagyanyám magához vett, a húgom pedig anyámmal maradt.

Édesapám mellett a Koubek Feri bácsi, aki egyébként tengerész volt a háború alatt; volt is képem a hajóról, amin szolgált – Horthy ment oda díszszemlére –, de eltűnt a kép, nem tudom, hol van. A nagyanyám, aki mellette van, vele nem házasodott meg, nem tudom, milyen kapcsolatban volt vele. Nagyanyám mellett a Stiegler Nándor, alatta az ő felesége, Mervó Margit, az apám húga. A kép szélén a Szentkúti Nándor. Lent, bal szélén az édesanyám, mellette a húgom és a Szántó Balázs, utána a Szentkútiné, és végül én. Ott van a lábamnál a futballlabda, mert ugye, anélkül nem lehetett. Szántó Balázssal együtt töltöttük az egész gyermekkorunkat, egészen addig, amíg meg nem nősültem. Egy évvel idősebb volt nálam, ő vitt be a MOVE-be, a Legényegyletbe, sülve-főve együtt

voltunk, egy nagyon meghitt barátság volt közöttünk. Mikor megnősültem 1946-ban, akkor az első évben együtt mentünk el locsolkodni, és akkor nagyon berúgtam. Akkor az nagy tradíció volt, hogy kosárral mentünk, és minden lányt, akit ismertünk meglocsoltunk, amit kaptunk a kosárba beleraktuk és vittük haza. És akárhol voltunk, itt pálinkát adtak, itt ezt... és borzalmasan berúgtam. Akkor a feleségem azt mondta, ha még egyszer elmész, akkor itthagylak. És akkor úgy megszűnt ez, hát találkoztunk, csak nem jártunk el úgy együtt helyekre.

Fénykép címe:	Vasárnap
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1936.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez egy átlagos vasárnap, eljött a Szentkúti család, fényképeztek, aztán azt mondta a Sándor bácsi, állj oda és lefényképezlek. De semmi alkalom nem volt, amikor jöttek akkor mindig fényképeztek. Ez is otthon van, a háttérben van egy ponyva, azt a ház oldalára lehetett lehúzni az ereszről.

Fénykép címe:	Cserkészruhában
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1937-38.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a cserkészruha, itt gimnáziumba jártam már. Ez a gimnáziumnak volt az egyensapkája, ezt úgy külön csináltattuk, ezt az egyenruhát. 1939-ig jártam a cserkészekkel, akkor mentem át ipari tanulónak, akkor abbahagytam az iskolát. Ez ott van a régi ház előtt. Ez egy orgonafa volt, ami előtt állok, erre emlékszem.

Fénykép címe:	Cserkészekkel
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1934.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Itt valószínűleg a Kőhegyen vagyunk a cserkészekkel, én az álló sorban vagyok balról a hetedik. Nagyon sokat kirándultunk, mi itt már cserkészek voltunk, alul vannak a farkaskölykök. Zebegényben is voltam cserkésztáborban és az egész Börzsönyt bejártuk, egyhetes gyalogtúra volt. Fölmentünk a Csóványosra, az a legmagasabb csúcsa, oda fölmentünk, és közben ott aludtunk a padlásokon, ahol kaptunk helyet.

Fénykép címe:	Gimnáziumi osztálykép
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1937-38.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a gimnáziumi osztálykép, én az álló sor bal szélén vagyok. Az elemi után beíratott nagyanyám a gimnáziumba, és négy évet ott lehúztam, de aztán nem bírtuk. Elég sokat kellett fizetni abban az időben, úgyhogy négy gimnáziumot végeztem el, a negyediknél nem volt már miből, abbahagytam. Ez papi gimnázium volt, a Ferences rendieké, de világi tanítók voltak. Ide nem csak katolikusok, hanem reformátusok és zsidók is jártak.

Ez a gimnázium kísérletként indult, mi voltunk az első évfolyam. Ahol most a Rákóczi Ferenc Gimnázium van – a Városháza után az a nagy épület –, ott kaptunk helyet, mert ezt a gimnáziumot a szentendrei plébános indította, és akik voltak a környéken jelentkezők, azokat felvették. 24-en voltunk akkor az első osztályban. Mikor jött a vizsgaidőszak, az írásbelit itt csináltuk meg, de a szóbeli vizsgára el kellett menni a váci piaristákhoz. Ez ment egy jó ideig, azt hiszem második-harmadik osztályig, utána már a Könyves Kálmánba jártunk be Pestre vizsgázni.

Harmadikban el is vágta matematikából a vizsgán. Feladták a tételket, megcsináltam és úgy hagytam a lapon, mert mindig megbeszéltük a tanárral, hogy odajön, megnézi, és ha jó, bólint. Odajött most is, bólintott, én leírtam, beadtam, elvágta. Hát miért vágta el ezek? Mindegy, mondom a tanárnak, elvágta. Aztán még egy osztályt ráhúztam, és akkor mondtam a nagyanyámnak, hogy nem, ez már sok, és akkor ő is mondta, hogy hát jó, akkor nem.

Az épületben eredetileg alul volt a leventeotthon, abban az épületben akkor még egy lakó is volt, és az emeleten pedig volt egy kaszinó, és ez a kaszinó átadott egy helyiséget nekünk, amiben volt az első osztály. Később kaptunk még egy másik helyet, az alsó szintet pedig a pedig a leventeotthon adta oda, és ott lett a tornaterem. A második osztály után pedig a kaszinó valahogy eltűnt onnan, megszűnt, akkortól kezdve már az egész felső szintet használtuk, a harmadik, negyedik osztály már ott volt.

Fénykép címe:	MOVE 2 focicsapat
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1941-42
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a MOVE 2 futball-csapata. A kép a '40-es években, a háború előtt készült még. Én a MOVE-ben futballoztam ötödikes koromtól. Elmentünk jelentkezni, ott kipróbáltak, aki jó volt, azt felvették, és eljártunk tréningezésre. Volt, aki foglalkozott velünk, voltak edzések, de nyitott volt a futballpálya, ami akkor ott volt, ahol a rózsakert van most lenn a vasútnál. Mi majdnem minden nap lenn voltunk a srácokkal. Volt egy kocsmá, ott lakott a kocsmáros meg a felesége is, és akkor lementünk hozzá: „Annus néni, adjon ki nekünk labdát!” Kiadta a szerelést, aztán ott rúgtuk a bőrt össze vissza ezekkel, akikkel barátkoztam; majdnem mindegyik ott focizott.

Akkor nem úgy volt, mint a mostaniaknak, hogy be van téve egy szekrénybe és odaírva, hogy kié, hanem volt mindenféle méretű cipő, és akkor jöttünk, válogattuk, kiszedtük. Mezt kapott mindenki meg nadrágot, ezeket az egyesület adta.

Itt a fejem be van kötve, mert a hajam mindig olyan nagy lobonc volt és elkötöttem, hogy ne lógjon a szemembe. Ez a srác a kapus, ő is a kocsigyárban dolgozott később, ő rúgott meg engem a futballal később úgy, hogy lesérültem. A jobb oldalalom lévő kint volt hadifogságban, az '50-es évek elején jött haza és akkor oda jött dolgozni a bányagépgyárba. Itt alul, a bal szélén van a spíler; ő jóval fiatalabb volt nálunk, bal szélsőt játszott, és mindig ő rúgta a gólokat, egy nagyon mozgékony kis kölyök volt.

Mi eljártunk még Pilisvörösvárig is meg összevissza, mert a bajnokságra be voltunk nevezve. Volt egy NB 3-as felnőtt csapat, a MOVE 1, és volt egy ugyancsak NB 3-as, de ifi csapat. Ez a kettő volt; aki az ifiben jól teljesített, az átkerült a felnőtt csapatba – hát mire én átkerültem volna, addigra már jött a háború. A szentendrei MOVE 1, az egy nagyon jó csapat volt. Volt év, amikor bajnokságot nyert, de hát azok már mind nálunk öregebbek voltak. Tulajdonképpen az vonzotta a közönséget. Abban az időben volt vagy 8000 lakosa Szentendrének, de hát akkor Szentendre 90%-a gazdálkodó volt, azokat nem nagyon érdekelte a futball, azoknak kellett menni szántani, meg vasárnap mentek gyümölcsöt szedni ide-oda, ők nem nagyon jöttek, hanem akik iparosok voltak, vagy akik bejártak dolgozni gyárakba, azok jöttek meg a maszekok. Volt például egy szabó, az minden meccsen ott volt, még találkoztam vele mielőtt meghalt, akkor kezdte nekem földidézni, mikor ez volt, az volt, meg amaz volt. Az állandóan ott volt, nagy drukker volt az öreg.

Én egyébként középcsatár, centerhalf voltam. A legelső meccsemen jobb szélre tettek be, de ott nem tudtam érvényesülni. Hát tudtam futni, jól futottam, és ott nagyon megálltam a helyemet hátul. Akkor nem úgy volt, hogy pénzért futballoztunk. Még útiköltség sem volt, mert ha Pomázra kellett menni, gyalog mentünk át, Budakalászra gyalog mentünk át, Pilisvörösvárra meg vonattal. Hát én biciklivel mentem mindig, mert nekem volt, de nem volt mindegyiknek biciklije. Aztán volt itt Szentendrén egy fuvarozó, egy fiatal srác, velünk egykorú, és az sokszor elvitt minket ilyen messzebbi helyekre.

Fénykép címe:	Nagymama varr
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1943.
Kulcsfigura:	Mervó Károlyné

Ez 1943-ban van, ő a nagymama. Ez pedig már a kis Erzsi, 10 év körül lehetett itt. A nagyanyám itt a babáját javítja. Egyébként nagyanyám egy nagyon kreatív nő volt: olyan dolgokat csinált, hogy az nem igaz! Például emlékszem rá, hogy mi nem vettünk falvédőt az ágyhoz, hanem zsákvászonra, búzás zsákra varrt. Szétvágta őket, és pamutból olyan gyönyörű képeket csinált belőle, hogy az csoda. Arról nem maradt sajnós kép. Nekem is az ágyamhoz csinált egy falvédőt, egy nagy bőgő szarvas volt rajta. Hónapokon keresztül ült, aztán csak csinálta, amikor ideje volt. De ő javította a szódásüveg fejeket is, értett mindenhez. Főzni rettenetes jól tudott.

Nekem nagyon jó sorom volt, mert amikor édesapám meghalt 32 éves korában, akkor én olyan tízéves kölyök voltam, és a nagyanyám vett magához: ő nevelt, iskoláztatott egészen addig, amíg meg nem nősültem.

Fénykép címe:	Jelmezben
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1943.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Na, ez '43-ban van, egy színdarabra készültünk a Legényegyletben. Ez az Egyletnek volt a ruhája, de elvittem haza, és otthon megreparáltuk, mert a padláson voltak ezek a jelmezek tartva egy ládában. Valószínűleg kinn voltak a vendégek, megint egy vasárnapon, és lefényképeztek.

A Legényegyletben az volt a követelmény, hogy az embernek szakmája legyen; akkor már be lehetett kerülni, de tulajdonképpen csak mesterembereket vettek fel, akik már fölszabadultak. De a fiatalságból, aki már ipari tanuló volt, az is jöhetett oda. Az a brancs, aki itt a környék volt, akik itt összetartoztunk, az majdnem mind odajárt. Az épülete most is megvan, de a háború után kiadták lakásoknak. Négy helyiségből állt: volt egy söntés, egy biliárd-terem, egy pingpong-terem és egy színházterem. Az egyletben lehetett kuglizni, az nagyon ment, amikor ráértünk mindig játszottunk. Lehetett pingpongozni és lehetett kártyázni, aki tudott biliárdozhatott is.

Nagy divat volt abban az időszakban, hogy előadtunk színdarabokat. Operett színdarabot, mindenfélét, énekes darabokat, Mária főhadnagyot, Gyöngyvirágos huszárcsákót. Aki akart részt vett benne. Nagyon komoly előadások voltak. Volt, amikor a terem úgy megtelt, hogy háromszor elő kellett adni a darabot. Amikor jött az ősz, a tél, akkor már nem lehetett úgy kijárkálni, főleg akkor csináltuk ezeket a színdarabokat. Az Egylet már régóta fennállt, mert oda az öregek jártak

be tulajdonképpen kártyázni. De azok nem törődtek a többiekkel, és mi, fiatalok nagyon sokan voltunk, ezt tulajdonképpen az egyházközség tartotta fenn. Egy kikötés volt, hogy vasárnap délelőtt nem lehetett ott semmit csinálni, se kuglizni, se kártyázni, akkor templomba kellett menni.

Fénykép címe:	Futballmeccs a Brown-Boveri gyárban
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1943.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Amikor otthagytam a gimnáziumot, akkor egy évet fuvarozgattam, otthon maradtam, kocsikkal, lovakkal dolgoztam, a következő évben pedig elmentem felvételre a Magyar Brown Boveri Művekhez. Az a Megyeri úton volt, az újpesti sportpályával szemben, az Izzó mögött. Odamentem 1940-ben, 1943-ben felszabadultam, amíg el nem kezdődtek a bombázások, ott dolgoztam. Tulajdonképpen műszerész voltam, de a kapcsolóktól kezdve az utolsó szögig a motorokon mindent megcsináltunk. Volt egy tekereselőrészleg, ott adott a mester egy német rajzot: ami rajta van, azt csináljátok meg! De ha kellett esztergálni, akkor esztergapadon dolgoztunk, ha gyalulni gyalultunk, fűrtünk, mindent csináltunk. A főnök tulajdonképpen szegről-végről rokon volt, édesapám húga férjének a bátyja.

A gyárnak is volt focicsapat, voltak mérkőzések. Ez a meccs is a Brown-Boveriben volt az Újpesti pályának a gyakorló pályáján. Itt nem tudom ki kicsoda, mert ezt az egész gyárból szedték össze: esztergályosok, lakatosok, minden, én az álló sorban vagyok balról az ötödik. Ezen a meccsen rúgtam is egy gólt. Itt csak ketten voltunk ipari tanulók. Ez két csapat: az alsó műhelyrész és a felső műhelyrész. Alul voltak a vasiparosok, kovácsok, lakatosok, fölül pedig mi, az elektromos dolgozók, műszerészek, tekereselők. Nagyon jó üzem volt az.

Volt úgy, hogy délután volt bajnoki mérkőzése az Újpestnek; akkor fölmentem, mert egy lapos tetős épület volt a Brown Boveri. Volt a lapos tető, alatta volt még egy kisebb tető és az alatt voltak a műhelyek. A kicsi rész volt az én műhelyem, az volt a tekerrelőműhely, kis varrógép forgórészeket tekerreltem. És délután innen egy vasajton át ki lehetett menni a tetőre, és pont szemben voltam az újpesti stadionnal. Ott néztem végig a mérkőzést. Jól lehetett látni, az légvonalban 30-40 méter volt, egy kocsiút volt csak közöttünk. Én úgy voltam, hogy nekem mindegy, hogy milyen csapat, csak foci legyen.

Fénykép címe:	Szent Cecília Énekkar
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1944.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a Szent Cecília Énekkar volt, az egyháznak az énekkara, amiben én is énekeltem. Itt éppen Nagymaroson voltunk énekelni, nagyon jó énekkar volt. Gyakran eljártunk, hol a Bazilikába, hol Pomázra, itt éppen Nagymaroson vagyunk. Itt majdnem mindenkit ismerek, azt nézem, hogy hol vagyok én, mert én mindig hátul álltam. Valahol el van takarva a fejem. Itt van a legjobb haverom, a Szántó Balázs is, ő később ácsmester lett, akkor végezte a technikumot. Itt egyébként túlnyomórészt Katolikus Egyleti tagok. Én 1947-48 körül hagytam abba az éneklést, mert akkor elment a hangom, vagyis nem is elment, hanem mikor énekeltem, akkor hányinger jött rám – akkor abbahagytam.

Ennek az énekkarnak egy pesti karnagya volt, Tegzes György, ő járt ki hozzánk. A plébánián volt egy régi istálló, azt megcsináltuk egy teremnek és ott tartottuk a próbákat. Én már '44 előtt énekeltem a kórusban, de akkor még nem itt énekelünk, hanem a templomban, a sekrestyében, ott próbáltunk. Én énekeltem a tenor 2-t. Húsvétkor mindig a Passiót énekeltek, de akkor csak egy pár férfit emeltek ki. Ott énekeltem én Krisztust és Pilátust is egyszer. Akkor ezek voltak: a Legényegylet meg a kórus. Tulajdonképpen a férfiak szinte mind legényegyleti

tagok voltak, a nők pedig, akkor volt a Cecília Egyesület, az apácák kezelése alatt, abban voltak benne. Innen aztán sok házasság is született.

Fénykép címe:

Interjúalany neve:

A fénykép készítésének helye:

A fénykép készítésének éve:

Kulcsfigurák:

Sándorné

Szüreti multság a Vaczek-villánál

Mervó Sándor

Szentendre

1945.

Mervó Sándor, Mervó Margit, Mervó

Ez is egy szüreti multsága a Legényegyletnek, itt a Vaczek-villánál vagyunk. Középen ül a bírós és a bíróné, ők fiákerrel mentek a menetben. Itt már a feleségem is velünk van, de a húgom is eljött erre a multságára.

A feleségemmel a Legényegyletben ismerkedtünk meg. Amikor összejöttünk, meghívtak egyszer kukoricafosztásra, akkor még divat volt. Anyósomnak voltak földjei, és akkor ott összejöttünk és hazafelé elköszöntünk egymástól. Hát mikor jössz megint? Na, majd holnap jövök. És akkor szépen, rendszeresen kezdtem járni, majd egy évig jártam, és akkor megkértem a kezét. És akkor fölköltöztem anyósomékhöz, és attól kezdve aztán, hogy a családdal mi volt, azt már csak nagyon ritkásan tudom, mert nem nagyon jártam le. Én oda fölköltöztem, ott dolgoztam, a házat renováltuk meg mit tudom én, mi mindent csináltunk.

Fénykép címe:	A bányagépgyár dolgozói
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1946-47.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a bányának a fogadótelepe, a közúzó, oda jöttek be a csillék. Ezek, amin álnak, ezek szállítószalagok. Itt vannak a műhely dolgozói végig, a lakatosok, hegesztők, kovácsok.

Én 1945 januárjában beléptem a Szentendrei Kőbánya Vállalathoz, mert munka nem volt, de a nagybátyám egyik rokona, a bátyja ott volt művezető. Mondta, te, gyere dolgozni. Mondom, hova? A bányához. Mit tudok én ott csinálni? Azt mondja, van ott egy rossz villanymotor, azt meg kell csinálni. Akkor lementem, és valóban volt egy 60 lóerős motor, akkora, mint egy asztal. Na, nehezen szétszedtük (semmi sem volt, amivel lehetett), a tekercset kiszedtem és ugyanazt leszigetelve visszatettem – hat hónapig ment a motor. Akkor mondta a művezető, hogy itt maradhatsz, de ha nem lesz villanyszerelési munka, akkor ami jön, azt kell csinálni. Aztán volt villanyszerelés, mert hát az egész egy

faépület volt, ide csillén hordták a követ, leöntötték, akkor törők összetörték, és alul kijött a kész kő, a zúzalék meg az osztályozott kövek. Faépület volt, és a vezetékek lógtak összevissza. Mondtam, hogy én így nem vállalom a villanszerelést, ezt meg kéne csinálni. Azt mondja, írd össze, mi kell, és meg kell csinálni. Úgyhogy aztán azzal jó sokáig eldolgoztam, mert rendszeren megcsináltuk acélpáncél csőbe, az úgy biztos volt.

Aztán meg a bányába kellett kijárni, az hét kilométerre volt innen. Volt, amikor csillében utaztam ki, volt, amikor biciklivel, volt, amikor gyalog. Aztán itt a bányánál úgy volt, hogy amikor kész lett az elektromos hálózat, akkor már tényleg ami jött, azt kellett csinálni: ha kötélszakadás volt, akkor oda kellett menni, télen-nyáron akármit meg kellett csinálni. Aztán ott volt egy időszak, hogy be kellett a kommunista pártba lépni. Azt mondta a főnök, hogy ha nem léptek be, akkor keressetek munkát. Hát így beléptünk, és én akkor 52-ig ott dolgoztam, és nagyon jó sorom volt, mert jól is kerestem, de mindent kellett csinálni: ráverni a kovácsnak, lakatosmunkát... mindent, ami jött.

A bányától kaptunk mindig ellátást: babot, lencsét, lisztet meg olajat, ilyesmit kaptunk, és a későbbi időkben, '47-'48 körül már húst is kaptunk, mert akkor malacokat nevelt a vállalat. Volt egy terület, ami hozzá tartozott, ott épített ólakat, és akkor malacokat neveltek, levágták és mindenki kapott, de hát ez ritkán volt azért.

Fénykép címe:	Méhészkedés
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1950.
Kulcsfigurák:	Mervó Sándor, Mervó Sándorné

Ez a méhészkedés a feleségemmel, ez 1950-ben volt. Egészen 1960-ig, több mint 10 éven keresztül méhészkedtem, egy időben voltam a Méhész Egyesült vezetője is, de nem sokáig. Itt még csak épphogy kezdtem a dolgot, végül 20 családom lett. Ez éppen egy vizsgálat; ilyen „rakodó” nevű kaptárok voltak: alul volt a fészek és fölül a méztér. Itt épp a fészket vizsgálom, valószínűleg rajzásnak akart indulni. Vigyázni kellett, hogy ne szálljanak el. Fenn Petényben, Nógrádban fogtam be őket, ott fenn csüngtek a fán a rajok, én fölmentem és leszedtem őket.

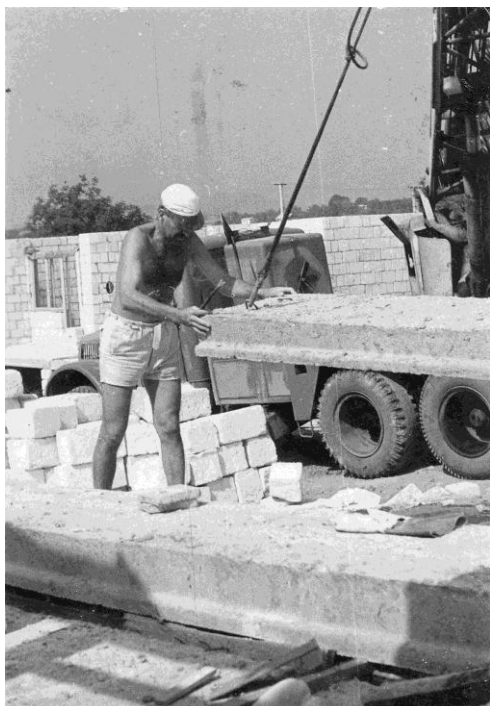
Fénykép címe:	Katonatársakkal Herenden
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1952.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Engem '52-ben hívtak be katonának. Voltam sorozáson többször is, mindig azt mondták, hogy hát katonai segédszolgálatra alkalmas, testalkata gyenge... hát gyenge-gyenge, de jó. Olyan sovány, vékony srác voltam egyébként. '52-ben jött a behívó, és akkor levittek Herendre, ott voltam három hónapot, volt ott egy átképzés. De ott nekem nagyon jó dolgom volt, ott ismerkedtem meg azzal a gyerekekkel, aki akkor már a kocsigyárban volt villanyszerelő és már őrmester volt akkor. Kinn voltunk az erdőben Herenden, oda vittek le, és akkor ez a szentendrei srác jött: te is itt vagy? – hát gyere le, ott vagyok a rádiószobában. És akkor mentem mindig, mikor volt szabadidőm, mentem és elbeszélgettünk.

Egyszer mindenkinek kiosztották a fegyvereket, de fifikásak voltak. Odaadtak egy golyószórót, egy nagy lábakon álló vacakot. Na, hát ki tudja ezt szétszedni? És akkor én így nézegettem, hát mondom, én szétszedem. Össze is rakja? Hát mondom össze is rakom. És akkor szétszedtem, összeraktam. Na, azt mondja akkor ez a magáé lett. Te jóisten, mondom, hát mit kell ezzel csinálni? Azt mondja, majd cipeli. Akkor mondom ennek a srácnak, a haveromnak, aki őrmester volt: te Dodó, hát képzeld el, egy ilyen nagy izét adtak nekem, egy gépfegyvert. Ne hülyéskedj, azt mondja. Mondom, de. Eljött oda át, ott volt egy őrmester, a kiképzőnk. Mondja neki: te, hát mi a fenét adtál neki? Hát ennek a vékony embernek adni ilyen szerelékét? Azért, mert ez haver volt, azt mondta:

ennek nem fogsz adni ilyet. Hát akkor elvették tőlem, átadták egy másik srácnak, engem meg betettek a fegyverraktárba.

Ezen a képen csupa szentendrei srác van. Mikor leszereltünk akkor átmentem a kocsigyárba mindjárt, mert a szentendrei haverom beajánlott oda. Mi mind tartalékosok voltunk egyébként, kivéve a Kallós Mikit, aki szentendrei pék fia volt egyébként, ő hivatásos katona volt. Innen már én élek csak egyedül azt hiszem a hátsó sorban vagyok jobbról a második.

Fénykép címe:

Interjúalany neve:

A fénykép készítésének helye:

A fénykép készítésének éve:

Kulcsfigura:

Az építkezés

Mervó Sándor

Szentendre

1968-69.

Mervó Sándor

Ez volt az építkezés. Itt a panelokat rakjuk le. 40 lakást építettünk a KISZ-nek az égisze alatt, de tulajdonképpen egy közösség alakult meg 40 taggal és ők dolgoztak, ők adták a segédmunkát, az építőipari KTSZ pedig adta a szakmunkást. De az nem ment sehogy, mert egy ilyen épületnek a KTSZ két hétig húzta fel csak a falakat, mert az alapot mi megcsináltuk, leöntöttük, kibetonoztuk az alapot és felraktuk rá a panelokat, akkor jött a KTSZ és kezdte a falat építeni, de két hétig csinálta egy brigád. Aztán felvettünk három kőműves srácot, egy technikus és két másik srácot, ők egy nap alatt felhúzták az első szintet, tehát két nap alatt egy házat felhúztak, ami nem volt mindegy, mert nekünk mindig 10 embert kellett hozni. Négy turnus volt, tehát négyszer tíz ember és ők váltották egymást. Egyik héten egyik, másik héten a másik, ha valaki kimaradt, akkor köteles volt valakit felvenni, aki helyette dolgozik. Voltak nők is, de ők csak teleprendezeit csináltak. Volt 2-3 emberünk, aki szinte végig velünk dolgozott.

Fénykép címe:	Futballmeccs a kocsigyárban
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1970.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

Ez a kocsigyárnál egy buli futballmeccs az irodai és a fizikai munkások között. Ez után a meccs után hagytam abba, ezután már nem játszottam, mert itt labdával megrúgtak és bevérzett a vesém. Hogy milyen eredmény lett, nem tudom, mert egy buli meccs volt csak, és aztán jött a sör.

Fénykép címe:	Focimeccs
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1970.
Kulcsfigura:	Mervó Sándor

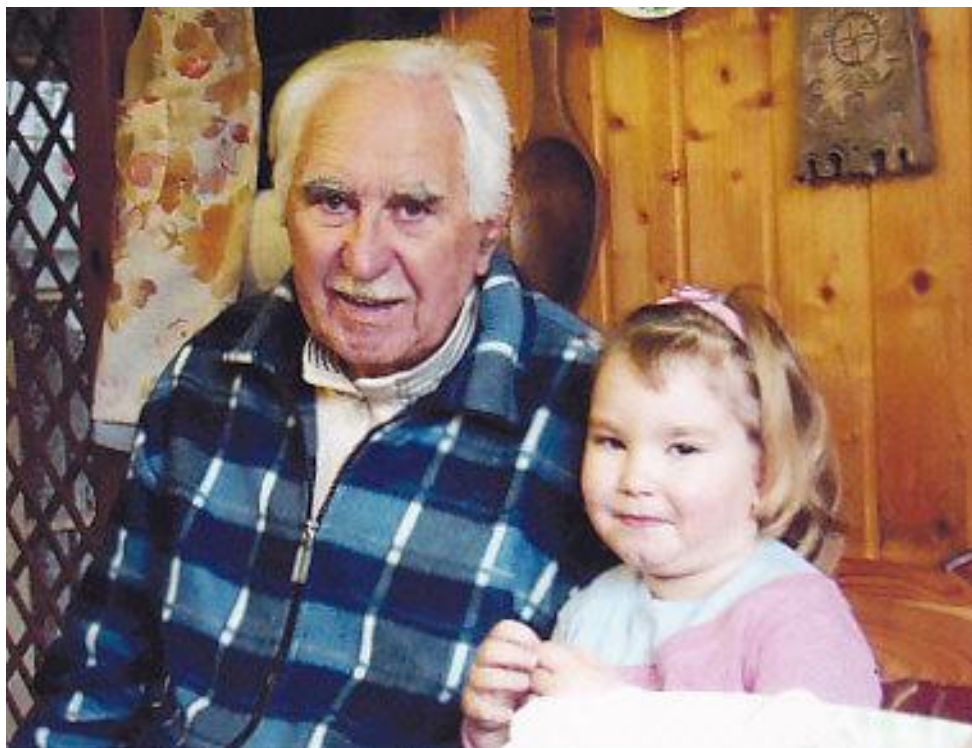
Ez szintén a kocsigyárnál egy meccs, lehet, hogy ugyanaz, mint ami az előző képen van. Ez egy mozzanat a meccsről: itt éppen a srác viszi a labdát, mi meg szaladunk utána.

Fénykép címe:	A Nyugdíjas Klub alakulása
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	1983.
Kulcsfigura:	Mervó Sándorné

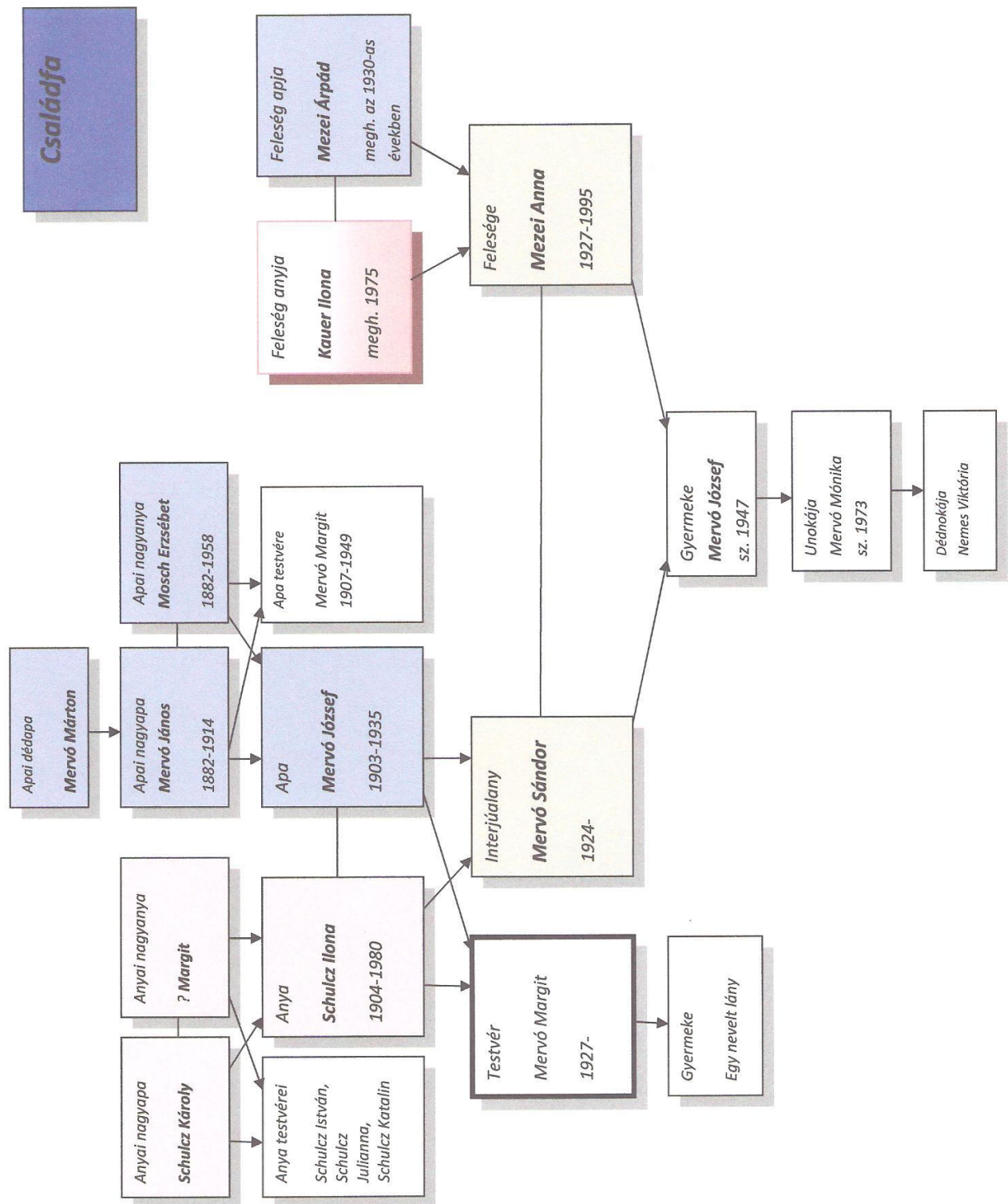
1983-ban már a feleségem nyugdíjban volt, és ő járt a nyugdíjas klubba, ott vezetőségi tag volt, és mondta, hogy menjek el én is, minék ücsörögjek itthon egyedül. Úgyhogy '84 óta oda járok a nyugdíjas klubba. Aztán mikor meghalt a feleségem – mert ő volt a gazdasági ügyintéző –, akkor énnekem adták át, hogy csináljam, és én egészen 2009-ig csináltam a nyugdíjasoknak a pénzügyi dolgait.

Ott minden évben négy névnapot tartunk, szóval negyedévenként, aki beleesik egy negyedévben. Akkor van karácsony, húsvét, újév, ezeket mind megünnepeljük, és akkor mindig főznek valamit a lányok vagy szendvicset csinálnak, mikor hogy. Mindig mondtak köszöntőt, és amikor, aki a köszöntőket mondta, az beteg lett, nekem mondogatták, hogy te Sanyi, mondjál te egy köszöntőt. Akkor még én vezetőségi tag voltam, ugye, a gazdasági vezető. hát azt mondtam, hogy Isten éltesse Sándorok, ezek, azok... Egyszer aztán kezdtem spekulálni. Mondom, a jó életbe, mindig csak ezt mondom – akkor aztán elkezdtem verset írni. Aztán annyira belejöttem, hogy akkor már kezdtem Szentendréről is – van két külön füzetem, ami Szentendréről szól –, meg utána kezdtem az ország dolgairól írni, úgyhogy 300 versem összejött. A mai napig is mindig engem nyaggatnak, hogy mondjak már verset.

Fénykép címe:	Dédunokával
Interjúalany neve:	Mervó Sándor
A fénykép készítésének helye:	Szentendre
A fénykép készítésének éve:	2007.
Kulcsfigurák:	Mervó Sándor, Nemes Viktória

Ez itthon készült, ez a kép a dédunokámmal 2007-ben. Nagyon okos, és érdeklődő kislány, sok időt töltünk együtt. Eljön velem horgászni, biciklizni, sétálni a városban.

Az interjúalany és családja

Teljes név: **Mervó Sándor**
Születési hely és idő: Szentendre 1924.
Hol élt még: -
Iskolai végzettség: gimnázium (2 év),
ipari tanuló (Budapest, Magyar Brown-Boveri
Művek 1940-1943)
Foglalkozás: villanyszerelő (Budapest, Magyar Brown-Boveri
Művek 1943-1944)
raktáros (honvédségi gumiraktár, Szentendre)
villanyszerelő (Szentendre, Bányagépgyár
1945-1952)
villanyszerelő majd bérszámfejtő
(Szentendre, Kocsigyár, 1953-1983)
Nemzetiség: magyar
Vallás: római katolikus

Testvér

Teljes név: **Mervó Margit**
Születési hely és idő: Szentendre 1927
Hol élt még: -
Halálozási hely és idő: -
Iskolai végzettség: gimnázium (érettségi)
Foglalkozás: irodai alkalmazott
Nemzetiség: magyar
Vallás: római katolikus
Házastárs: n.a.
Gyermekei: egy nevelt lány

Házastárs

Teljes név: **Mezei Anna**
Születési hely és idő: Szentendre 1927
Hol élt még: -
Halálozási hely és idő: Szentendre, 1995
Iskolai végzettség: gimnázium (érettségi)
Foglalkozás: irodai alkalmazott (járásbíróság)
Nemzetiség: magyar
Vallás: római katolikus
Szülei: anya: Kauer Ilona (megh. 1975), gazdálkodó
apa: Mezei Árpád (megh. 1930-as évek)

Gyermek

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:
Halálozási hely és idő:
Iskolai végzettség:
Foglalkozás:
Nemzetiség:
Vallás:
Házastárs:
Gyermeke:

Mervó József
Szentendre 1947.
Pilisszentlászló
-
szakközépiskola
autószerelő, sofőr
magyar
római katolikus
n.a.
Mervó Mónika, sz. 1973.
(unokája: Nemes Viktória)

Apa

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:
Halálozási hely és idő:
Iskolai végzettség:
Foglalkozás:
Nemzetiség:
Vallás:
Testvérei:

Mervó József
Szentendre 1903.
-
Szentendre, 1935.
ipariskola
hentes-mészáros, gazdálkodó
magyar (német származású)
római katolikus
Mervó Margit (1907-1949), férje Stiegler Nándor (1904-1952), a nagyszülői házban laktak, a családi szódaüzemben és a gazdálkodásban vettek részt. Két gyermekük született, egyikük Stiegler Erzsébet (sz. 1932)

Apai nagyapa

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:
Halálozási hely és idő:
Iskolai végzettség:
Foglalkozás:
Nemzetiség:
Vallás:
Szülei:
Testvérei:

Mervó János (Johann Mervo?)
Szentendre 1882.
-
Szentendre, 1914 (?)
n.a.
szikvízgyártó, gazdálkodó
német
római katolikus
apa Mervó Márton (testvére Mervó János)
Teréz, Margit, Mária (megh. 1940 után), Jozefa

Apai nagymama

Teljes név:
Születési hely és idő:
Hol élt még:

Mosch Erzsébet
Szentendre 1882.
-

Halálozási hely és idő: Szentendre, 1958.
Iskolai végzettség: n.a.
Foglalkozás: szikvízgyártó, gazdálkodó
Nemzetiség: magyar
Vallás: római katolikus
Szülei: n.a.
Testvérei: egy húga volt, akinek a fia asztalos volt Szentendrén

Anya

Teljes név: **Schulcz Ilona**
Születési hely és idő: Szentendre 1904.
Hol élt még: -
Halálozási hely és idő: Szentendre, 1980.
Iskolai végzettség: n.a.
Foglalkozás: szövező, gazdálkodó, irodai alkalmazott
Anyanyelv: magyar
Vallás: római katolikus
Testvérei: István, Julianna (férje német matróz volt)
Katalin (férje Budapesten, a Dohánygyárban dolgozott)

Anyai nagyapa

Teljes név: **Schulcz Károly**
Születési hely és idő: Szentendre
Hol élt még: -
Halálozási hely és idő: Szentendre
Iskolai végzettség: n.a.
Foglalkozás: n.a.
Nemzetiség: magyar
Vallás: római katolikus
Szülei: n.a.
Testvérei: n.a.

Anyai nagymama

Teljes név: **Schulcz Károlyné (Margit)**
Születési hely és idő: Szentendre ?
Hol élt még: -
Halálozási hely és idő: Szentendre
Iskolai végzettség: n.a.
Foglalkozás: n.a.
Nemzetiség: magyar
Vallás: római katolikus
Szülei: n.a.
Testvérei: n.a.